



Letník X.

Predplačati se ne more.

1. januara 1913.





Desetero resnic o Vydrovi otroški moki.

I.

Vydrova otroška moka je imenitna hrana za prihranjene otroke.

II.

Ona je **zdravilo** otrokom, ki trpe na želodčnih in črevnih katarjih in **nadomestilo** materinega mleka, v slučajih da ga imajo matere premalo ali sploh ne.

III.

Vydrova otroška moka ni **nepotreben luksus**, ampak vsakdanja potreba za otroke od 4—12 mesecev.

IV.

Nikar se ne **obotavlja** prihranjovati otroka z Vydrovo otroško moko dokler je zdrav. Z drugimi jedili povzročiš lahko svojemu otroku bolezen.

V.

Vydrova otroška moka **se častno meri** z vsemi drugimi konkurenčnimi proizvodi. S svojo kakovostjo nadkriljuje tudi najznamenitejše od njih.

VI.

Zaupaj Vydrovi otroški moki popolnoma, uspeh te ne bo prevaril, ampak **presenetil!**

VII.

Vydrovo otroško moko **skrbno pripravljaj**, pazi na čistoto in nikar ne dajaj otroku **skisanih ostankov**.

VIII.

Priporočaj Vydrovo otroško moko, ko se pričšaš o njenih izvrstnih lastnostih!

IX.

Cena je za več kakor za polovice nižja od cen drugih otroških mok. Zavitek 100 gr. stane 24 vin.

X.

Kupuje se v **gotovih**, za prodajo pooblaščenih prodajalnah, v kraje pa, kjer se Vydrova otroška moka pri trgovcih ne prodaja, pošilja se po naročilu naravnost iz tovarne.

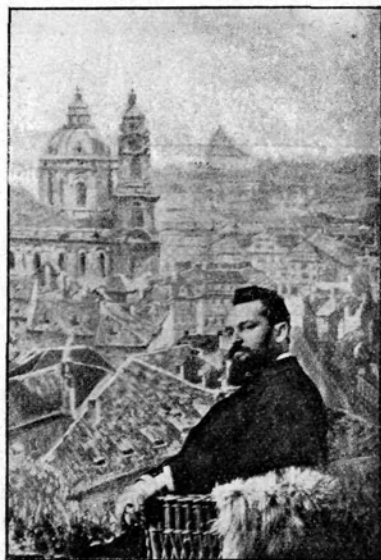
OGLASI

≡ Gotovo Vas bode zanimalo natančnejše poročilo o čeških slikarjih, katerih slike krasé naš koledar, to pa tem bolj, ker sledeče vrste opisujejo smotre umetnikov, ki so zasloveli tudi v tujini.

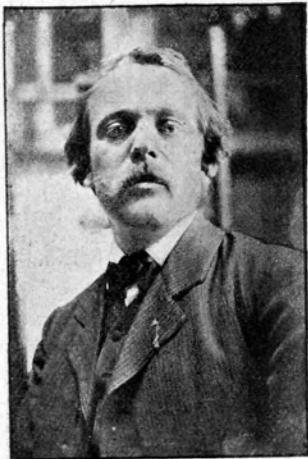
Krajeslikar Ferdinand Engelmüller se je rodil v Pragi l. 1867. Šolal se je na praški akademiji, pozneje pa v Monakovem in v Rimu. Svoje izvrstne slike razstavlja v Rudolfinu v Pragi, predvsem pa v tujini v Monakovem, Hamburku, Berlinu, na Dunaji itd. S štirimi svojimi zgodovinskimi krajevidi se je udeležil ekspozicije praške obrtne zbornice na svetovni razstavi v Parizu, kjer je dobil zato zlato kolajno. L. 1904 je razstavil vse svoje slike v praški umetniški palači Rudolfinum, takrat je Moderna galerija kupila tri njegove umotvore. — „Večer“, velika slika, napravljena z oljnatimi barvami, krasi že več let Rudolfovo Galerijo. L. 1904 so izišle „Basni in razpoloženja“ (Pohádky a nálady), kmalu potem „Življenje in sanje narave“ (Život a sen přírody) ter „Večerne pesmi“ (Večerní písně). Istega leta ga je odlikovala Češka Akademija za znanstvo, književnost in umetnost, v Parizu pa so ga izvolili članom „Union international des beaux arts“, katere je predsednik sloveči francoski kipar Rodin. L. 1907 smo se veselili nad njegovo drugo razstavo v Topičevem salonu, l. 1908 so ga občudovali v monakovskem „Glasplastu“, kjer je dosegel tolikih uspehov, da ga je povabilo umetniško društvo (Kunstverein) v Hamburku, naj pride s svojimi nedosežno lepimi slikami tudi v njegove novo zgrajene prostore.

Takrat je razstavil 50 umotvorov ter je bil lahko ponosen na svoja dela. Nato je sledila razstava v Berlinu. Ko se je vršila razstava v umetniškem „Künstlerhausu“, je kupilo ministrstvo za bogočastje njegovo sliko „Breze“. Svetovni časnik „The Studio“ v Londonu je prijavil obširen članek: „F. Engelmüller in njegovi češki krajevidi“ s 7 ilustracijami. L. 1910 je kupila Moderna Galerija na Dunaju 16 njegovih načrtov za veliko delo: „Češki kraj“, istega leta pa je izišla tudi zbirka „Iz domovine in tujine“, ki obsega 75 reprodukcij najnovejših umetnikovih del. — V češki kraljevini je zaslovel po svojih razstavah v Pardubicah, Mladi Boleslavi, v Kraljevem Gradcu, Sobjeslavi in v Henrikovem Gradcu. V Klatovah, Budjejevicah, Domažlicah, Pisku, Taboru in v Olomucu se je udeležil razstave „Češkega lepta“ itd.

Alojzij Kalvoda je bil rojen l. 1875 v Šlapanicah pri Brnu. Kakor večina čeških krajinskih slikarjev je tudi Kalvoda učenec nepozabnega Julija Mařáka. Najpoprej se je šolal na slikarski akademiji v Pragi (od leta 1891), potem je bil v Monakovem in v Parizu. Zdaj živi v Pragi. Njegove slike so prvokrat zaslovale pred 14 leti na češki razstavi. Kako intenzivno je njegovo delovanje, o tem pač najbolje priča dejstvo, da je razstavljal svoje slike že na 53 razstavah ne le na Češkem, temveč tudi v tujini in v Ameriki (na razstavi v Saint Louis). Kalvoda deluje tudi kot propagator umetniškega odgojevanja češkega ljudstva. Na raznih shodih je govoril o umetnosti, prijavil veliko člankov o slikarstvu ter urejeval umetniški časnik „Delo“. V svojih slikah se Kalvoda z nami pogovarja; — kakor pesnik s svojo



Ferdinand Engelmüller.



Alojzij Kalvoda.

pač, da poznamo tiste, ki nam pripovedujejo o teh cveticah. To so namreč odlični umetniki in njihova umetnost. Pristni umetniki s svojimi umotvori odpirajo okna v naše vsakdanje življenje ter ga napolnujejo s solnčno svetlobo, z osvežujočo sapo in z neskončnim soglasjem vesele narave. — Al. Kalvoda slovi med najboljšimi češkimi krajeslikarji. — V prvih časih, ko je še bil pod vplivom svojega učitelja Marāka, so njegove slike razodevale neizmerno žalost in otožnost. A kmalu je stresel raz sebe tuje vplive in namesto žalostnih melodij odmeva z njegovih slik navadno le vesela pesem. Njegove slike so glasba in pesem obenem. Navadno slika svoje umotvore iz glave — seveda pod dojemom narave — narava razvalovi njegova čustva, katera potem umetnik v navdušenju prenaša na sliko. Božja iskra je baje v pristnih umetnikih. Iz narave izbira in polaga na platno. Na eni sliki vidiš slovaške njivice, ki so kakor trakovi razmetane po klancih in rebrih — na drugi sliki občuduješ mlado brezico ali srebaste strehe moravskih vasic itd. itd. Kalvoda je zares globoko resnoben in čustva poln krajeslikar. Prav po mojstersko zna svoja čustva izraziti z barvami na platnu, slika potem prav čudežno deluje na gledalca ter v njem vzbuja enako razpoloženje, kakor ga je imel umetnik. Njegove slike zares stresajo zanosno in dojmljivo dušo. Ako gledate njegove slike, naj so že breze, solnce ali večeri, vselej občutite nekaj, česar ne morete izraziti in vendar so ti vzbujeni občutki tako tesno združeni z našim bitjem, kakor bi bili neka življenjska moč, potrebna za naše življenje — to je veselje do življenja, moč in hrepenenje, da polnim duškou zajemamo iz krasnih užitkov življenja in narave.

Václav Radimský je bil rojen l. 1869 v Kolinu ob Labi. Ko je dovršil srednje šole, se je posvetil umetnosti in sicer v začetku zgolj iz kratkočassja. Na svojih lovskih in ribarskih izletih je občudoval razpoloženje narave in kot strasten lovec pozna in ljubi kraje pod milim nebom v vseh njihovih izpremembah. Ko je bil 20 let star, je odšel na dunajsko akademijo in tam se je eno leto šolal v oddelku slovečega krajeslikarja profesorja Lichtenfelsa. O Radimském se lahko reče, da se ni učil v šoli, temveč v naravi. Zato ga je mikala umetnost francoskih impresijonistov, Barbizonskih mojstrov, ki so zapustili trda tla tradicije ter so izhajali kakor lovec na prežo, da po gozdih, na planinah, na travnikih in livadah iztuhtajo razpoloženje narave ter je potem spretno vlové na sliko. Ker je Radimský gibčnega, živahnega temperamenta, zato se je oklenil te zdrave umetniške struje ter hitel na Francosko. Dolgo časa je živel v Barbizoni, v Fontainebleauskem gozdu, kjer je veliko pridobil za svojo umetniško dovršenost. Prva njegova večja slika „Stari oreh“ kaže nam Radimskega že kot popolnega impresijonista. Ta slika je bila prvokrat v praški umetniški razstavi

pesmijo in glasbenik s svojo glasbo — tako nam on s svojimi slikami odpira svojo dušo. Iz njegovih umotvorov govori k nam njegova najglobokejša notranjščina, duša slikarja in velikega umetnika. Njegove slike so potemtakem kakor žive. Poglejte le, kako je vse priprosto in vendar toli umetniško dovršeno, na pr. proga njive na klancu z belo brezico, ali obleka revnega dekleta iz uborne bajtice! Druga slika pa je zopet potratno opremljena. Umetnik govori s črtami in barvami. Včasi šepeta nežno k naši duši, miče nas, ali poje v sijajni harmoniji barv veselo pesem življenja, včasi pa tudi žalostno in otožno. S svojimi slikami vzbuja v nas ali razkošno vesela ali pa turobna čustva. Želimo si sreče in veselega življenja! Za tem stremlje vse ljudstvo — to je naš zadnji cilj. Sreča pa brez spoznanja lepote je nemogoča. Brez lepote je življenje pusto in černo kakor megleno jesensko vreme. Ako imamo priložnost trgati najlepše cvetlice lepote, potem le ž njimi krasimo svoje življenje, opijanimo se ž njimi, okrepčajmo se z njihovim duhom. Treba je

l. 1894, potem pa l. 1898 v razstavi pri Topiču, kjer je umetnik razstavil vse svoje slike. Od leta 1892 je razstavljal svoje slike v pariškem Salonu v Champs Elysées, od l. 1900 pa je priredil razstave na Dunaju, v Berlinu, v Düsseldorfu, v Lipsku in v Pragi. V Parizu je kmalu dosegel priznanje in odlikovanje, v Rouenu je dobil l. 1895 zlato kolajno, enako tudi na svetovni razstavi v Parizu l. 1900. V Pragi je l. 1898 dosegel posebnih uspehov, kar se je pokazalo tudi s tem, ker je bila takrat večina njegovih slik razpečana. Nova pinakoteka v Monakovem je kupila v pariškem salonu l. 1899 eno njegovo sliko, avstrijsko učno ministrstvo pa l. 1901 in 1903 tudi po eni sliki. V stalni razstavi praškega Rudolfinu sta dve njegovi večji sliki: francoska kmečka hiša v solnčnem svitu in gozd s potočkom v somraku. Iz tega se že razvidi, da Radimský ne slika razgledov ali vedut, temveč pravzaprav le zračna razpoloženja, barvne impresije (dojme), to pa za to, ker samega sebe smatra za kolorista, ki ima nalogo, da izrazi trenutno razpoloženje kraja. Igranje luči, žarkov in sence in razni atmosferični pojavi so jedro in temelj njegovih slik. Zato Radimský ustvarja svoje umotvore s čudapolno hitrostjo. Nekateri njegovi ocenjevalci so govorili o „senzacionizmu“ t. j. slikanju „senzacije“ ali čutnih dojmov, toda Radimský se ne opríjema nobene slikarske manire, temveč je dosleden plejnarist. Njegovi semtertje popolnoma priprosti motivi so le odmev barvnega razpoloženja narave. Zatišje kmečkega vrta z razgledom na stog slame, nekaj dreves ob bregu ribnjaka, travnik z vrsto jelš, pečina na morskí obali, priprosta kmečka hiša — to so gledišča, na katerih igrajo njegove barve. Ozračje s svojimi izpremembami, z belimi meglami pogrnjeno nebo, z zlatorumenimi žarki posute njive, plave dolge večerne sence — to miče Radimskega in to slika. V najnovejšem času pa z nedopovedljivo spretnostjo slika rad na finem neprepariranem platnu, na katerem z lahkimi barvami dosega očarovnih zračnih efektov. Čudno in značilno je pa tudi, kako Radimský nazira na naravo in kako slika. Motivov za svoje slike jako rad išče na voru, ali pa v avtomobilu ter se nam tudi v tem kaže kot popolnoma moderni krajeslikar. Njegova močna in zdrava navdarenost v zvezi z živahnim, da, ognjevitim temperamentom je nam porok, da Radimský iznenadi svoje brezštevne oboževalce še z marsikaterim umotvorom.



Uáclav Radimský.

Jožef Ullmann je bil rojen l. 1870 v Nekomíru. Najpoprej se je šolal na praški akademiji, potem je študiral v Monakovem pri A. Finku in J. Herterichu. Ullmann je član Manesovega društva in zunanji član dunajskega „Hagenbunda“. Svoje slike razstavlja v Pragi, na Dunaju, v Monakovem, Berlinu in Draždanah. Tudi v stalni praški razstavi (Rudolfinum) so vedno njegove slike; v začetku so tam bili večji krajevídi (Brezov log), potem manjše slike, vselej z barvno poento, ki spretno predstavlja razpoloženje ozračja. V prvih dobah je slikal rad poetične tišine gozdnih motivov po Mařákovem vzoru, pozneje pa je stremil za tem, da doseže slikovitih dojmov v priprostih motivih, kjer dejstvuje zračno razpoloženje in igranje barv pri določni razsvetljavi. Razstava l. 1906 v Pragi jasno kaže, da Ullmann neguje moderno krajeslikarstvo, po katerem se uveljavljajo tudi dekorativni momenti, kadar je treba izvoliti in oživotvoriti motiv.



Jožef Ullmann.

Novoletno voščilo, malinovi grog, protin, Julep.

Lepo Vas prosim, le nikar se ne vstrašite tega zmešanega naslova, po katerem Vam imam najpoprej izraziti svoje voščilo za novo leto. Čeravno je vse to, kakor se pravi, v enem in istem lončku, vendar naredimo iz vsake naslovne besede nekako slaščico, le iz podlistkarja ne bo najbrže nič. Zakaj ne? — No, o tem se takoj prepričate. Novoletna voščila napravljajo mi namreč vsako leto veliko težave in sitnosti, ker ob tem času imam navadno največ opravil. Tukaj je treba pred vsem poskrbeti, da pride „Domači Prijatelj“ ob pravem času v stroj in da se še pred božičnimi prazniki odpravijo koledarčki in zapisniki. Zraven pa mi gotovo tudi pritrdite, da dobri dovtipi za novoletno voščilo ne letajo okoli nas makar tako kakor poletni komarji ter da je za bistrourmke včasi velika sila in stiska.

Zato imejte krščansko potrpljenje z mojim novoletnim voščilom in ako mu morebiti manjka uglašena in priliznjena oblika, potem mi verujte, da je moje novoletno voščilo do Vas tem iskrenejše in odkritosrčnejše. Izvira namreč iz mojega posebnega prepričanja, ki temelji v medsebojni vezi med ljubimi Vydrovčani, mojimi ljubimi odjemalci, in med menoj.

Hočem se izogniti vsaki sumnji, da smatram svoje drage odjemalce, ki jih gledam kakor v megli vse okoli sebe, za kako množico, ki mi prinaša le dobiček, ki mi je omogočila izvršiti delo, res nenavadno v naših razmerah. Ne, tako bi se stvar ne vjemala z resnico! Zasluzek je veljal pri meni vedno le v drugi vrsti! V prvi vrsti pa je za mene veljalo vselej geslo, da zadovolim svoje ljube odjemalce, da postrežem svojim cenjenim prijateljem, kakor ste mi vsi Vi.

Ako Vam nisem vselej in povsod ugodil po Vaših željah, potem Vas prosim uljudno, da mi ne zamerite, ker tega gotovo nisem bil jaz kriv. Moje želja je bila, je in bo vselej, da Vam vsikdar kar najbolje postrežem in ugodim. Kadar pa opazujem, da ste z menoj zadovoljni, potem Vam ne morem za novo leto želeti nič drugega, kakor le najboljše: **Ljubi Bog naj Vam v novem letu dodeli obilo sreče in blagoslova!**

Mislil, da sem se prvih besed v naslovu rešil — kolikor toliko — (mislil pa so, hvala Bogu, dozdej še neobdačene, posebno tkrat, kadar jih ni, kakor vidite). Zdaj pa moram opisati, obrazložiti in pojasniti še ostale ingredijence, ki so navedene v naslovu, ter iz njih ugnesti primeren podlistek, kakršnih še nisem negoval v „Domačem Prijatelju.“ Torej na vrsti je zdaj: malinovi grog.

Malinovega groga več ni! To je najnovejša novica. Dovolite, da Vam pojasnim, zakaj ga ni več. Tekom časa, odkar izgotavljam Julep, sem se smatral v „Domačem Prijatelju“ pri priporočevanju malinovega groga vedno za „sanjarja“. To slutnjo je imel morebiti tudi marsikateri izmed Vas, kadar je resnobno razmišljal o celi stvari. Kaj ste sodili o meni, kadar sem raz-

širjal z Julepom abstinencijo, nekaj vrstic pozneje na isti strani pa ste čitali, da hvalim in priporočujem malinovi grog?

Ali so to mar načela? Ne, nikakor ne! To bi bila čisto navadna dobičkarija! Zakaj bi Vam danes vsega ne razodel, ko je že vse minilo in jaz sem se odločil drugače? Izpremembo so odločile okolščine. Malinovi grog se je pravzaprav dobro razpečaval, jaz sem ga v resnici več prodal kakor Julepa. Seveda tukaj moram omeniti, da sem izgotavljal malinovi grog že 10 let. Iz lastne izkušnje vem, da pravi uspeh dosežem še-le v več letih, kadar vpeljavam kak novi izdelek.

Ni ga na svetu izdelka, s katerim hočemo ljudstvu prav postreči, da bi se zanj ljudje pulili takoj že ob njegovem začetku. Tudi z Julepom ni drugače. Čeravno rečem s ponosom, da se je njegova prodaja že postoterila v primeri s prvim letom, vendar še oddaleč nisem vsega dosegel. Z Julepom imam še dobrih 10 let kaj opraviti, kajti Julep se še-le takrat udomači, kadar se uveljavi med ljudstvom abstinentlyno gibanje. Abstinentlyno prepričanje pa mora biti v nas tako trdno ukoreninjeno kakor versko prepričanje. Da se omeji pitje vina in piva, v to svrhu mora nastopiti čisto nova generacija. Z zakoni ob sedanjih razmerah tega ne dosežemo in nočemo doseči, kajti nekaj takega bi spravilo široko maso ljudstva v nasprotje s prosto voljo in z državljansko svobodo. Abstinencija mora priti sama od sebe. Poglejte le temo, ki obstira razsežno slovansko Rusijo in ki ji brani, da ne dohiti v omiki zahodnih narodov. Ta tema je — žganje!

Veščaki imenujejo ameriško prohibicijo (prepoved pijančevanja) — veliko laž! V Ameriki sicer postave prepovedujejo piti opojne pijače, a vzlic temu se tam pijančuje več kakor po drugih krajih. Z državnimi postavami tedaj ni mogoče omejiti in preprečiti pijančevanja. Tudi vlade in ministri ne bi bili zadovoljni, ako bi jim izginili in usahnili tisti ogromni davki in dohodki, ki jih dobivajo od opojnih pijač. V Rusiji je alkohol celo državna predpravica (monopol). Zakaj? Da tem več nese.

Prepričal sem se, da ne morem ostati poštenjak, ako se ne oprijemam resnice in načela. Malinovi grog je vseboval rum, čeravno najboljše vrste, ali vendar je bil v njem alkohol. Prenehaj sem tedaj z izdelovanjem groga, zdaj pa ni več ovire, da izpregovorim o abstinenciji pametno besedo. To pa utegnem storiti tem ložej, ker sem sam abstinent. Seveda nisem toli prenapeten, da takoj obsojam v večno pogubljenje vsakega, kdor je izpil vrček piva ali kozarec vina. Ze stari pregovor pravi: „Kolikor glav, toliko pameti,“ jaz pa se vendar ne bom pričkal s svojimi cenjenimi odjemalci! Vendar pa mi dovolite, da Vam povem živo resnico iz lastne svoje izkušnje.

Hoté nehoté moram v razpravi zopet omeniti svojo neznatno osebito. Naj bo, saj me ne bo zavoljo tega konec! Zdaj sem pri tretji slaščici svojega besedovanja, namreč pri protinu, ki pa je slaščica le za tistega, ki ga nima. Poznam več občin, kjer ta bolezen trpinči ali gospoda župnika, ali gospoda nadučitelja, župana in druge domače posestnike, ki vsi tarnajo, da jih nad-

leguje zoprna revma. To imajo baje od prehlajenja. Da protin ali revma izvira od piva, tega Vam pač nihče ne prizna. Vselej seveda ne, pogosto pa! Že pri sebi vidim izjemo, ker nisem nikdar pijančeval. Abstinent pa nisem postal iz prepričanja, temveč vsled nujnosti. V začetku sem pivo nadomestil s Šichtovim „Ceresom,“ sadnim sokom kakor je naš Julep. Ko sem opazil blagodejne posledice, pričel sem sam izdelovati sadne soke, dandanes pa se prištevam med svoje najboljše konzumente.

Čutim, da mi nekako pojemlje sapa. Huda vest mi hoče raznesti moje srce. „Priznaj, povej odkritosrčno,“ — tako vpije — „morebiti bodo tvoje napake izvrstno svarilo za druge!“ Jaz se tedaj izpovem do dobrega.

Stvar je namreč taka: V gostilno ne grem, celo leto ne, na shode tudi ne, toda . . . rad igram marijaž. Imam pri sebi več sorodnikov, ki so to rodbinsko strast podedovali z menoj vred. Ob srebrni poroki svojega sorodnika sem se pustil zapeljati s plzenjskim pivom, izgovarjal sem samega sebe s tem, da hočem napoditi nahod. To je morebiti edina služba, kjer alkohol nekoliko pomaga. Ali posledice 6 plzenjskih vrčkov so se zglasile takoj. Tri leta so minila, odkar me je zadnjič nadlegoval protin, a takrat po tisti slovesnosti sem moral zopet v bolniško posteljo. Upam, da sem zdaj dobro poučen in trden v svojem sklepu, da se namreč moja usta ne dotaknejo več nobenega piva, niti najboljšega ne.

Kdor z menoj čuti in trpi (menim namreč tiste, ki ob slabem vremenu čutijo enake bolečine vsled protina kakor jaz), ne pij ne piva ne vina. Nisem se Vam za to izpovedal, da Vas pridobim za svoj Julep, saj je voda tudi dobra. A ta nas v železnicah tišči. Včasih celo neznosno, Julep pa preganja žejo, Julep je okusen ter ima dovolj redilnih soli, ki blagodejno upljujejo na revmatike. Sloviti zdravniki niso dozdej natančno izpeznali pravih vzrokov protina, samo ugibljujejo o njih ter svetujejo trpinom, naj so previdni in potrpežljivi, da jim posledice protina, ki se kažejo končno v oskorjenju cevi, ne vzamejo naposled vsega veselja do življenja.

Menim, da sem izcrpal vse dokaze, ki priporočajo uživanje Julepa. Gotovo bom moral v prihodnjih zvezkih še večkrat naglašati in povdarjati to resnico. Ali ućakam kedaj, da bo Julep na mizi ne le bolehnih, temveč tudi zdravih ljudi? Vsaj v tem razmerju, da ga za zdrave razpećam vsaj 50krat več kakor za bolne? Po sedanjih okolišćinah sodim, da se bo Julep kmalu udomaćil kot pijaća, ki popolnoma nadomešća pivo ali vino, posebno ondi, kjer luć spoznanja o nujnosti in neizmerni koristi abstinencije ne le brli, temveć jasno sije. Oborožimo se s trdnim sklepom, da se ne povrnemo več k pivu ali k vinu, da se alkoholu izognemo vselej na sto korakov. Ne hodimo po starih potih, po katerih so gazili naši stari oćetje, za katere moramo zdaj nositi mi nesrećne posledice njihove ljubezni in naklonjenosti do pijaće.

Zdaj pa že sklenem. Noćem Vam kvariti današnjega veselega božićnega razpoloženja. Greh je, žaliti dobre ljudi, torej: srećno in veselo novo leto!



KSAVER MEŠKO.

Na modrem nebu
vladar neba krvavi,
s krvi prameni
vrhove gor škropi,
na polju pesem
žanjice pojo v slovo,
čuj, koso kmetič
na vasi kleplje glasno —
cvetica mnoga

VEČER.

bo dala jutri glavó . . .
Že hlad prihaja,
že ranjeno solnce bleđi,
utihajo ptice,
gaj tiše in tiše šumi,
na svet ves lega
večerni mir in pokoj —
a jaz prejekal
vso dolgo bom noč nocoj . . .

LORENC KUCHAR:

□□□

PRI VAPNICI.

Stari Ardev me je povabil na večer k sebi na kratek čas; kahal je namreč vapno. Obljubil sem mu z veseljem, ker je bil ravno sobotni večer in sem vedel, da se ob takih prilikah zbere navadno več ljudi skupaj, starih in mladih, ki si pripovedujejo, se smejejo in se šalijo včasih do belega jutra. Po večerji, precej pozno že, sem vrgel jopič na hrbet in sem šel. Pri vapnici so bili že ljudje. Ardev in Zdovčev Miha sta stala pred vapnico, z zavihanimi rokavi in z na oči potegnjenimi klobuki in sta z velikimi burkljami tlačila hosto skozi pečnico, da je pokała in se je drobila; na trati sta pa ležala rjavobradi Tomaž in Čapelnik, mlad fant in zehala. Legel sem k njima in potem smo molče čakali, kdaj končata ona dva svoje delo. Ko je bila jama polna, je Ardev odložil burklje, potegnil izza pasu tobačni mehur iz mačkine kože in si založil čik. Miha se je pa stegnil popolnoma mirno in ravnodušno v tovarišev mehur, prinesel ven šop tobaka in ga zaužil. Potem sta se vsedla k nam in sta žvečila.

„Gre dobro, kaj?“ je vprašal Tomaž tjavendan, da bi začel pogovor.

„Dobro, dobro, obok je že mehak,“ je pritrdil Ardev, „če bo šlo tako naprej, jo bom že v ponedeljek zabil.“

„Koliko boš pa vdrl zraven?“ ga je vprašal Tomaž dalje in pomenljivo pomigal z brado. „Kakih sto kron . . .?“

Ardev si je prijel za glavo. „Ali si znorel?“ se je čudil. „Misliš, da ljudje denar trosijo? Še za to potrebno je hudo, veš. Kakih par krajcarjev bo že, da bi pa stotaki leteli od vapnic, to . . .“

„Kaj se boš pačil — hinavec,“ mu je presekala besedo Tomaž. „Ne laži — saj si le pri vapnicah obogatel.“

Nekoliko zmedeno ga je pogledal Ardev, a zameril mu ni; bila sta enih let in poznal ga je predobro, da se le šali. Zatorej se ni zmenil dalje za pikro opazko; ampak je žvečil in pljuval svojo dobo naprej. Utihnil je tudi Tomaž in potem je bil mir. V vapnici je bučal ogenj, da se je treslo ozračje okrog. Zdelo se je, da se trese tudi črni in tihi gozd, ki se je vzdigoval zadaj za vapnico više in više v hrib. Pa ni se tresel, njegovi mladikati smeli vrhovi so nepremično štrleli v zrak, tiste temno-zelene, goste in težke veje so visele navzdol in niti najtanjše sesuljice se niso gibale; nekaj mirnega, veličastnega je bilo v njem. Ko človek to opazuje, mu postane nekako čudno pri srcu, neumljivo, skoraj bi rekel strah in nehote se začne ogledovati, ni li kak prijatelj v bližini. To je menda občutil tudi Miha, da je jel hrkati in vstajati. Pristopil je k pečnici, pripognil se in pogledal v jamo.

„Gori, ko v peklju,“ je vzkliknil in se zravnal. Potem je počenil na trato k Čapelniku in ga jel obračati. „Ali spiš, he!“ mu je trobil na uho in ga tresel.

„Miruj vendar,“ je dejal Čapelnik zehaje in se ga skušal oprostiti. „Kaj pa hočeš?“

„Hočem, da bomo govorili in ne spali, sicer bo predolgčas.“

Čapelnik se je dvignil na trati, oklenil se z rokama kolena in se zagledal v tovariša.

„Miha!“ je dejal čez čas važno in s povdarkom.

„Kaj?“

„Ti si tepec, velik osel si.“

„Zakaj?“ se je čudil Miha. Ni si vedel in znal razložiti teh besed.

„Zato, ker služiš, ker si hlapec.“

Kakor okamenel je zijal Miha in bulil z očmi. Ni vedel, ali je tovariš tako predrzen, ali se le šali.

„Ni ti treba zijati v mene,“ je nadaljeval Čapelnik. „Ampak osel si, to ti povem še enkrat, ker služiš in pomagaš bogatemu. Fej!“ in z zaničevanjem se je obrnil vstran.

Ardev in Tomaž sta se namuzavala, jaz sem pa gledal od strani in čakal, kaj bo. Miha se je zvijal sem in tja in si ni vedel pomagati. „— da bi bil neumen, ker služim,“ je godrnjal in mislil, kam, kam meri vse skupaj. A Čapelnik ga ni niti poslušal. Zagledal se je kvišku in opazoval jasno, zvezdnato nebo.

„Koliko že imaš na mesec tam doli?“ je vprašal mimogrede, ne da bi trenil z očmi od zvezd.

„Devet goldinarjev,“ je odgovoril Miha pokorno, kakor na povelje.

„Devet, hahaha!“ se je zasmel Čapelnik košato in zasmehljivo, da je odmevalo po goljavi tja do gozda. „Za devet goldinarjev na mesec mu niti žvižgam ne. Petnajst, dvajset, če že

hoče — pa še ne. Svoboda je več vredna kakor tisočaki. Miha, ali ti nič ni žal za prostostjo, ki jo uživam na primer jaz?“

„Kaj mi bo, saj nisi bolj svoboden, kakor jaz. Nedelje in noči imam pa itak proste.“

„Kaj nedelje in noči, to ni nič. Poglej mene. Sredi dela se lahko vsedem, tudi ležim lahko celi dan in ne more mi nihče nič. Če pijem cel teden, je nazadnje moja škoda, če stradam, tudi a komande ne poznam. Ti pa krempljaš in vlačiš tiste koše, pa še poslušáš jih po vrhu. Pojdi k meni v les in se izuži tesarstva, boš pa v treh, štirih dneh lahko zaslužil devet goldinarjev.“

„Ne maram,“ je odvrnil Miha in pljunil iz ust zgrizeni, suhi čik. „Enkrat sem si spremenil, pa mi je bilo potem še slabše. Tako hudo pa tudi ni, kakor ti misliš.“ Oba bi še bila rada govorila, toda Miha je moral iti k vapnici. Z Ardevom sta smukala drva v jamo, tako urno in gibčno, da bi nihče ne prisodil takim okornim dedcem. Ko se je eden pripognil k stogu po poleno, se je drugi dvignil in je zagnal v ogenj. To je trajalo tako dolgo, da je stoga zmanjkalo. Potem sta se vrnila spet počivat.

„Miha! Kam pa deneš ti svoj denar?“ sem vprašal jaz, da sem tudi nekaj rekel.

„Zapijem ga.“

Tako jasno, odkritosrčno mi je odgovoril, brezbrizno, mogoče lahkomišlno, da sem se čudil.

„Ali bi ne bilo boljše, ko bi malo hranil?“ sem skušal prigovarjati dalje.

„Nauki,“ me je zavrnil in nevoljno stresel z glavo. „Učiti me ni treba, sam vem, da ne delam prav, toda pomagati si ne morem, ker sem lump. Lumparija je neumnost, ali ni tako, Tomaž?“

„Je, in še velika,“ je pokimal ta. „Včasih, ko sem bil mlad, nisem vedel, a zdaj vem in občutim.“

„Jaz pa dobro vem in se popolnoma zavedam svoje napačnosti, pa zapijem vse. Že petnajst let delam tako in poženem zaporedoma vse. Na stara leta bi ta denar potreboval, to vem, tako me pa čakajo občinske gare, na te me bodo naložili in potiskali me bodo po hlevih. — Nocoj bom zaslužil dve kroni, toda zapil jih jutri ne bom. Čakal bom z njimi do prihodnje nedelje, da se bo nabralo še malo mesečine in šele potem bodo šli po grmovju. Sem pač pijanec.“

„Ali ti ni žal za denarjem?“ ga je opomnil Ardev.

„Kaj mi bo žal,“ je dejal Miha mračno in zamahnil z roko. „Zadremal bi — —!“ si je zaželel polglasno in umolknil.

Čapelniku se je zdelo za malo, da se Miha kesa in se je jel posmehovati.

„Cela kveka si, Miha! Prej piješ, pridušaš se, tolčeš po mizi, potem se pa kisaš in točiš babje solze,“ se mu je rogal. „Poglej mene! Zapil sem morda že več, kakor ti, pa si zavoljo

tega nikoli ne težim srca. Saj sam tako hočem. Ni mi žal za denarjem, ker vem, da bom zaslužil druge. Grem v gozd, se malo zasučem, pa je desetak tukaj. Sem pa še mlad in dočakal bom še, da bom nosil tisočak v žepu in na stara leta me ne bodo vlačili po hlevih, kakor Miho. — Ampak danes je res žalostno. Jutri bo na vasi ples in jaz nimam ne krajcarja ne. Drugi bodo plesali in vriskali, jaz se bom moral pa skrivati doma. Eh kaj!“

Utihnil je, potegnil klobuk postrani in si zažvižgal pesem, da bi si s tem pregnal pusto otožnost.

„Bahač!“ je siknil Tomaž skozi zobe, Ardev je pa mislil svoje! V mladih letih je bil on ravno tak lump; osem sto je podedoval za očetom, ali v dveh letih je bil z njimi pri koncu, zlil jih je po grlu in zmetal po kegljišču. Potem se je oženil in tedaj se je spreobrnil. Kuhal je pridno vapnice in tesaril po lesovih. Potem je kupil bajto, čez nekaj časa pa jo je zamenjal z večjim posestvom. Vapnic tudi zdaj ni pustil, doma so delali žena in otroci, on je hodil za vapnicami. Postal je bogat, postal je že tudi star. Posestvo je pred kratkim izročil sinu in si izgovoril masten preužitek. Mirno in pokojno bi mu lahko potekalo življenje na stare dni, toda ni se upokojil. Začel je delati še pridnejše in varčevati, da so se ljudje čudili in mu kazali roglje. On je pa dejal: „Vapnic pa ne pustim, saj sem še močan in krepak!“

Iz tihih mislij nas je vzbudil visok in oster pisk, ki se je ponavljal sem od gozda in se izgubljal nekje v noči. Nekdo je piskal na „list“, na ta priprosti inštrument, narodne pesmi. Nekateri so v tem umetniki in ti piskajo take melodije, da se boš čudil. In če pridejo skupaj trije, štirje taki in se vstavijo, to je krasno. Vedeli smo, da nekdo prihaja in res se je prikazala tam na trati pred smrekami fantovska postava.

„Oho! Lobasov Lojz!“ je zaklical Čapelnik veselo in plosknil z rokama. „Kodi pa laziš. Povej, povej, ali te hrbet nič ne boli. Kakor pravijo, te je tisti dedec precej naklepal po njem.“ Nismo se mogli vzdržati in zasmejali smo se na glas. Vsi smo vedeli, da ima Lojz ljubico, Žerjavovo Micko in njen oče ga je zadnjič zalotil, ko se je ravno plazil skozi vrata v vežo, in ga z nekim toporom nahrpal po grbi. Čapelnik se mu je režal najbolj zaničljivo in škodoželjno.

„Kaj pa, da si mu držal, haha!“ se je krohotal, „jaz bi mu vrnil, da bi ponoči nikoli več ne prilezel iz postelje. Daj, daj mu jih enkrat po čelu.“

„Nočem!“ je rekel Lojz in se smehljajal njegovim zbadljivkam. „Zmeljem ga res, ali to vendar ne gre, da bi ga pretepal v lastni hiši. In še pri Micki bi prišel ob kredit, za očeta bi se vendar potegnila. Rajši grem proč in potrpi.“

„Pa odpustil bi mu jaz ne. Ob priliki bi mu jih vseeno vrnil,“ je menil Čapelnik vnovič.

„Kako to, da te je dobil zraven?“ je vprašal Ardev z zanimanjem. „Ali hodi ponoči pazit, ali kaj?“

„Da, pazit hodi. Vedno striže z ušesi in sliši vsak šum. Ne vem, kdaj neki spi.“

„To je čudno!“ je dejal Tomaž in zmajeval z glavo. „Ardev pomisli, ta Žerjav je tak. Se še kaj spominjaš, kak je bil včasi? Niti kvaterni teden ni imel miru in je rogovilil okrog. Veš, kakšne smo uganjali — midva in on okrog pri kmetih? No, sam se je najedel vsega do sitega in zdaj se mu studi to, kar je včasi najrajši imel.“

Toda Čapelnik še vedno ni mogel mirovati.

„Praviš, da bi prišel pri Micki ob kredit, ako bi se staremu ne pustil lasati?“ je jezikal dalje. „Povem ti, da si že itak ob njega. Tebi hodi nekdo v škodo. Micka ima rada drugega in ima tebe za norca.“

„Ah, kaj si boš izmišljal. Ne naplahtaš me ne,“ se je delal Lojz neverjetnega, a se mu je vendar poznalo na obrazu, kako je to vplivalo nanj.

„Kaj se ti bom lagal,“ je nadaljeval Čapelnik resno. „Mislil sem, da ti je že znano, saj vsi ljudje tako govore.“

„Torej res?“ je dejal Lojz prepaden.

„Res!“ je izjavil Čapelnik in skušal udušiti smeh, ki mu je hotel bruhniti na dan.

„Kdo je tisti?“

„Nihče, nihče!“ je povedal Čapelnik resnico in se smejal na ves glas, ker je tako lepo speljal tovariša na led. „Ti vse prerad verjameš, Micka je že tvoja. — Toda, kam si namenjen nocoj?“

„Saj veš,“ je dejal Lojz razveseljen. „Pojdi z menoj.“

„Grem, če mi posodiš pet kron do prihodnje nedelje. Tedaj ti jih vrnem.“

„Dobro, dobiš jih jutri pred mašo. — Pojdiva.“

Čapelnik je vstal, zravnal se, nagnil se z glavo nazaj in zajuckal, da se je streslo ozračje. Potem je poiskal v hosti primeren kol, poskusil ga, če je dober in dejal: „S tem bom nocoj izplačal Žerjava, če se prikaže iz gnezda. Meni je vseeno. Noč je pa ravno prava, ni pretemna, ni presvetla. Alo Lojz!“ Odsšla sta in izginila tam za lesom. Enkrat je še zajuckal Čapelnik, potem ju ni bilo več slišati.

Ostali smo sami. Ardev in Miha sta šla zopet tlačit hosto, Tomaž je jel smrčati na trati in tudi mene se je poloteval spanec. Vstal sem, poslovil se in sem odšel proti domu.



JANKO DRN:

PA TAKRAT . . .

Pa takrat je bil v srcu dan,
a zdaj je noč,
in cvet tedaj tako krasan
sedaj je proč.

Le misel še ostala je
na one davne dni
in če bi še vrnili se —
Ah, saj mogoče ni.

ODLOMEK IZ JETNIŠNICE.

Ura bije enajst po noči; kar me zbudi zvonec, to je znamenje, naj vstanem, ker je prišel takozvani „zuwachs“. Ko pridem v sprejemno sobo, kamor se sprejemajo taki gostje, čakala me je tam ženska Hrvatica. Bila je pijana, vpila in preklinjala je venomer. Razburjena je bila do skrajnosti. Bilo je na njej vse, samo nič lepega. Ko se je nekoliko pomirila, jo spravim spat.

Jetnice imajo vsaki dan eno uro prosto za sprehod po dvorišču, seveda pod mojim nadzorstvom. Žalostno je videti, ta sprehod. V roskavi, jetniški obleki, se prestopajo semtertja. Iz mrklih obrazov jim sije jeza, sovraštvo, žalost, vse ob enem. Nekatero vpijejo in razsajajo, druge so mirne, zadovoljne, da so saj za ta čas preskrbljene s hrano, obleko in stanovanjem, česar v prostosti v toliki meri pogrešajo.

Kako se je obnašala pa naša znanka Hrvatica?

Gledala je nekam v daljavo ter molčala. Stala je nepremično kot kip. Zastonj so se prizadevale njene tovarišice prebuditi jo iz zamišljenosti. Tudi v sobi je le molčala. Govorila je le najpotrebnejše besede. Tako je potekal dan za dnevom. V tem času je bila parkrat zaslišana od preiskovalnega sodnika. Nekega dne prinese s sabo obtožnico. Zdaj so bile jetnice vse po koncu, češ, toliko časa si molčala, zdaj pa bomo vendarle enkrat zvedele, kaj te je pripeljalo v našo družbo. Skočile so vse proti njej ter vpile: Sem z obtožnico! Hrvatica pa, ne bodi lena, je hitro obtožnico meni izročila rekoč: „Hranite jo vi.“

Jaz pa sem obtožnico prečitala predno sem jo shranila. Ni plemenito čitati tuje listine, toda pri obtožnicah je izjema.

Obtožnica se je glasila približno tako le: N. N., rojena v N., neomožena, je prišla v pijanosti v Karlovec. Pred neko gostilno je stal voz z vpreženim konjem. Voznik je bil ta čas v gostilni. N. N. sede na voz ter požene konja v dir. Prišedši v Zagreb skuša prodati konja in voz pod vsako ceno. Toda še o pravem času je prispel v Zagreb telegram iz Karlovca. In ona je bila aretirana in v zapor pripeljana ter je zdaj prisiljena, zagovarjati se.

Napočil je dan obravnave. Jaz oblečem svojo cesarsko uniformo, Hrvatica tudi svojo.

Seveda med mojo in njeno je velika razlika. Tako v paradi greve po mnogih stopnjicah in hodnikih ter dospeve pred sodni zbor. Neka tesnoba obide človeka, ko vidi sodnike tako resnih obrazov. Sodba se začne. Predsednik sodnega zbora prečita še enkrat obtožnico.

Na to vpraša obtoženko: „Zakaj ste nameravala vkrasti voz in konja?“ Ona odgovori: „Ja sam bila gladna.“ Predsednik: „Kadar je človek pijan, ni lačen.“ Na to povzame besedo državni pravdnik . . .

Govor zaključí s tem le izrazom: „Tukaj pričujoča obtoženka je zmožna celo mene ukrasti proč, od moje soproge.“ Ker je bila obtoženka brez imetja in ni mogla najeti zagovornika, je bila sodba s tem končana. Sodniki vstanejo s sedežev in gredo v stransko sobo na posvetovanje.

Čez nekaj minut se vrata odpro. Predsednik sodnega zbora prečíta kazen: „N. N. je zaradi prestopka tatvine kaznovana na štiri mesece ječe z enim postom in enim trdim ležiščem na mesec.“

Tako se je torej končala „tragedija“ vkradenega voza in konja.



J. B. NEZNAN:

ZAPUŠČEN.

Neprenehoma je deževalo. Mrzlično so se odbijale debele kaplje od prozornega stekla in motile mrtvo tihoto. V sobi je vladala poltéma. Ob oknu je sedel in strmél na cesto, po kateri se je vlačila gosta megla.

Mimo okna je smuknila senca. Debela ženska je bežala s težko culo v roki pred dežjem, da čim prej doseže streho.

Tone pa je bil gluha za vse. Sključen je sedel pod težo bremena zapuščenosti. Bil je sam, zapuščen. Na svojce je imel le grenak spomin.

Očeta ni nikdar poznal. Mogoče je bilo to bolje zanj. Pijanec je bil in ljudje so vedeli mnogo slabega o njem. Tudi mati se ga ni rada spominjala. Nikdar mu ni govorila o njem.

Pred pol letom pa so zagrebli mater. Takrat ni bil zapuščen. Ljubil je sestro nad vse. Nikdar ni mogel zabiti trenutka ob njeni zadnji uri. Sestrica je jokala ob postelji, in njemu jo je izročala mati. „Varuj jo, čuvaj, Tone, da se ne izgubi,“ je zdihnila s težavo. In danes? Kako bi odgovarjal materi o svojem varstvu?

Čutil se je krivega. Toda, ali ni rotíl sestro, naj ostane doma? A ona je šla, padla, se izgubila, česar se je mati tako bala.

Mimo okna je drdral voz in še dolgo se je čúl ropot za njim. Njega ni motil. Mislil je o sestri, ki pravzaprav ni njegova, ker je mrtva, izgubljena v velikem mestu, pogreznjena v blato. Morda je spoznala napačno pot, a namesto, da bi se vračala, je padala in se pogreznila še nižje.

Dež je ponehaval. Ceste so zopet oživele. Mimo hiše je prišla glasno truma ljudi in nekaj se jih je ozrlo v okno. Začudili so se, da je mladi, lepi obraz tako žalosten, zapuščen. Tonetu se je zdelo, da vedo vsi, govorijo vsi samo o njem, da je brat one, ki je pustila brata, šla v svet in utonila v njem.

Povesil je pogled pred temi hudobnimi očmi in se še bolj sključil pod bremenom zapuščenosti.



Pameten gledališčni ravnatelj.



Ravnatelj k došlim igralcem, ki čakajo na plačo: „Ker so bili dohodki za prvo predstavo zelo pičli, da na vsakega pripade le 85 vin., taka malenkost pa bi vsakega izmed vas gotovo le razžalila, za to jaz priložim iz svojega žepa zraven še 10 kron in — kupim svoji ženi nov klobuk.

○○

ZOFKA KVEDER:

SMRT MALEGA JOVANA.

Grdo, megleno jutro pozne jeseni je sililo skozi mala okenca v kočo. Mali Jovan se je prebudil. Od nekje iz daljave se je čulo zamolklo grmenje, votlo, zategnjeno, kakor daljni grom v letu pred nevihto.

Ko se je prvikrat napolnil kraj s tem posebnim jeznim in močnim grmenjem, so se zabliskale oči Jovine matere v nekem ponosnem in zadovoljnem svitu. Z obema rokama ga je objela in pritisnila nase, tako močno, da ga je skoraj zbolelo.

„Naši so to, sinko, naši!“ je kliknila vroče. „Maščevali ti bodo očeta! Bog naj jih blagoslovi!“

Moral je poklekniti poleg nje in skupaj sta molila za zmago onih gori, ki so prihajali čez hribe, da osvojijo in oslobodijo njih tu v teh dolinah, ki so jadni in siromašni živeli pod kruto pestjo neusmiljenih agov in begov, prezirani, zmerjani, gonjeni, kakor divja zver po gozdovih.

Če bi bilo šlo po njegovem, bi jim bil kar precej odšel nasproti, ko je prvikrat zabobnela jeka njihovih pušk in topov čez daljno plan. Ali mati ni pustila, da bi govoril o tem. Ne bi ga poznali od daleč, da je njih in ustrelili bi ga. In če ga ne bi oni, bi ga gotovo Turki, če ga ugledajo. Potrpeti je treba, počakati, da bodo prišli čez hribe v njihovo vas.

Dva dni že nista šla z materjo iz hiše. Še do soseda ne, a kam li doli v vas, kjer je bilo toliko turških čardakov in kjer niti prej, davno spomladi, ni smel postajati okrog, če ni hotel, da so ga napodili oni z fezi. Še je bilo nekaj koruze v koči in

100
= 240

v drugem kotu kočje je stala koza, ki je dajala malo mleka zanj in za mater. Hleva niso imeli in tudi kuhinja ni bila posebej, kakor drugod pri turških bogatinih. Bog, da je bila streha nad glavo.

Jovan je bil sicer strašno radoveden. Parkrat se je zmuzal na vrt. Neizrečensko rad bi bil skočil kam k sosedu, da sliši, kaj pripovedujejo. Na jablano je bil splezal in se razgledoval okrog. Vas je bila tiha, kakor zapuščena. Nikjer ni bilo nikogar videti. Daleč tam na levo pod hribi se je kadilo, kakor oblak je leglo na polje. In včasih se je oblak zabliskal, kakor bi nekaj gorelo, zaplapolalo. Kakšna vas gori, je rekla mati. Od one strani je prihajala jezna jeka zamolklega donjenja. Zalajalo je, zagrmelo, kakor bi se zrak stresel. Vse je bilo tako čudno. Srce se mu je stisnilo v prsih. Kamorkoli je uprl oči, povsod se je skrivala neka tajna groza, nekaj zlega se je prituhalo in čakalo, prežalo, da plane.

Ko se je vrnil v kolibo, se je mati jezila nanj, da je ne uboga in ostal je pri nji. Vedno je molila in tudi njega je silila, naj moli. Čudna je bila njena molitev, tako vroče in težke besede so govorila njena usta, ponižne prošnje in zopet zaklinjanja, preteče groznje skoro, da ga je bilo strah. Ko je prenehala, ga je vzela na kolena, kakor majhno dete, čeprav je bil star že deset let. In pripovedovala mu je, kako so Turki hudi in zlobni, kako so mu ubili očeta pa deda, materina dva brata, njegova ujca. Strica so ujeli in zaklenili v ječo in Bog ve, če je živ, ubogec. Ah, kaj oni delajo z rajo, kako jo trpinčijo, kako vse preganjajo, kako jih kličejo samo za gjaure. Človek jih mora sovražiti, mora jih sovražiti iz celega srca. Ali zdaj bodo prišli osvoboditelji, uničili jih bodo, premagali jih bodo in maščevali bodo vse krivice, ki so jih storili. Če bi bil večji, bi poslala ona, mati tudi njega k njim, da bi šel skupaj z njimi čez Turke. Ali on je še premajhen, preslaboten. On je sploh tako slab, sirota, tako šibek. Turki so mu ubilil očeta, še ko je njega, Jovana nosila pod srcem, zato je tako bolehen in slaboten, siromak njen mili.

Noč je padla in on je zaspal v materinem naročju.

Drug dan nikakor ni mogel prestati in izdržati. Toliko je prosjačil mater, da mu je dovolila, da gre k sosedu, bači Jozi, kristjanu in revežu, kakor sta bila onadva z materjo, pogledat in vprašat, kaj se godi tam pod hribi. Oprezno se je plazil dečko ob plotu na cesto. Že je zavil okrog vogla na koncu vrta, ko ga je nekaj streslo in ukopalo na mesto, da je obstal, kakor iz kamna. Tam na sredi pota, ravno pred vhodom v Jozino dvorišče, ležal je stari, sivi gazda v blatu, prevrnjen naznak, z raztegnjenimi rokami in nogami. Obraz mu je bil pomandran, krvav, raztrgan, en umazan kos mesa, kakor pohojen od neke velikanske, peklenske hudobne noge.

Mali Jovan se je obrnil in tresoč se stekel domu.

„Turki so ga, razbojniki! Niti sivih las ne spoštujejo, zverine!“ je vzdihnila mati in zaprla vrata bolj oprezno, kakor navadno.

„Tisti, ki so mogli, pobegnili so v hribe pomagat krščanski vojski, zdaj pa se bodo maščevali hudobni krvoloki nad nami, nad starci, nad ženami in otroci.“

Sela je poleg ognjišča, objela malega Jovana in se bridko razjokala. Stiskala ga je na svoja prsa, s poljubi obsipavala njegov obraz, da je bil ves moker od njenih solza. Težko mu je bilo in jokal je tudi on. Tako zelo se je spremenila mati v zadnjih dneh. Vedno je bila tiha in molčeca, niti vesela, niti žalostna, a zdaj, kakor da je začela živeti na novo. Zdaj se smeje pa pripoveduje veselo, živo s plamtečimi očmi o nekaki prekrasni, omamljivi bodočnosti, o nekaki prelepi svobodi, ki prihaja, kakor solnce svetla in bo vse „gjaure“, vso rajo rešila in osrečila. Potem pa spet joka, vzdihuje, drhti, boji se. Nemirna je, ne more ne stati, ne sedeti. Nekaj jo goni po mali koči iz enega kota v drugi. Na kolena pada, vzdiguje roke, klanja se globoko do zemlje, pa zopet vstaja, stopi k malemu okencu in gleda, gleda, kakor bi videla kdo ve kaj, a ne onih par suhih dreves, ki stoje tako žalostno in pušto na vrtu. Vsak čas ga potegne k sebi na kolena in mu pripoveduje o njegovemu očetu, pa o dedu, o stricu, o ujcih, kako so bili vsi močni in pogumni, pravi junaki.

Komaj je začel padati mrak, sta legla v kot na siromašni ležaj spat. Samo malo slame je bilo nastlano na ilovnata tla in pokrita s starimi koci. Uboga raja ne pozna gosposkih postelj.

Mali Jovan je hitro zaspal. Zdelo se mu je, da je tudi bobnenje prenehalo v daljni noči, tudi oni, ki so se tam v skrivnostni daljavi vojskovali, so šli utrujeni spat. Objeta sta se držala z materjo. Mehko je ležala njegova glava na njenih prsih, kakor prej davno, ko je bil še majhen. Nič ga ni bilo strah, ko je slišal njeno dihanje in čutil gorkoto njenega telesa.

Zdaj ga je prebudila siva, turobna svetloba jesenskega dneva. Vstal je in se čudil, da je sam, da ni mati ležala poleg njega, kakor zvečer, ko je zaspal. Ozrl se je po kolibi. Matere nikjer, a vrata odprta na stežaj, da se je mrzla megla valila iz vrta notri.

Stresel se je, zeblo ga je. In še ves zaspan je zaloputnil vrata, da so se zaprla.

„Mati!“ je zaklical. Tožno se mu je iztrgal glas iz prsij, da se je prestrašil samega sebe.

Ali nič se ni zganilo, vse je tiho, vse molči.

On sam je ostal v kolibi. Nobenega živega bitja ni. Tam, oni drugi kot, kjer je stala koza, je prazen. Tudi ona je izginila.

Iz daljave prihaja bobnenje, težko, preteče, polno neke strašne groze.

„Mati! Draga majko! Mila, jedina! Mati! Mati!“ Klical jo je drhteč, srce mu je vzkipelo ljubezni in bojazni. Zatrepetal je od neke strašne slutnje.

Stopil je na prag in zaklical v vrt.

Kakor zid je stala megla pred njim, siva, gosta, neprozirna. In molčala je nema in mrtva.

Stekel je čez vrt. Ali tam, onkraj plota na cesti, je nekaj vrvelo, šumelo, čuden hrup se je gnal mimo, strašen in grozeč. Sto glasov, do zdaj nikdar slišanih, je odmevalo iz megle, mešalo se z ropotanjem vozov, z neštevilnimi koraki. Vrgel se je med grede in plezal po travi k plotu.

Moj Bog, Turki! Neizmerno mnogo Turkov! Glava pri glavi, fež pri fežu. In vsi v nekakih mondurah, s puškami in sabljami. Prehajajo mimo, prehajajo bez prestanka. Iz megle prihajajo, gredo po cesti mimo Jovana in spet jih megla požira, kakor pošasti. Zemlja se trese od njihovih korakov in vsa megla je polna njihovega žamora, hrupa, ropota. Vsa cesta jih je polna, drgnejo se ob plot in že se lomijo deske. Jovan se je umaknil in plot že poka, pada. Kar čez gredo Turki, kakor voda, kakor povodenj.

Mali Jovan je stekel spet nazaj v kočo in zamahnil vrata. Nič več se ni upal klicati matere na glas. Samo šepetaje jo je dozival, v mislih, v srcu.

„Bože, majko, majčice! Kje si, kje si?! Kam si odšla? Zakaj si me pustila samega?! Da me je strah! Mati, pridi nazaj! Pridi takoj! A kaj bom jaz počel? Kaj bom delal sam? Mene je strah! Jaz se bojim! Kaj bom počel, jój, mati! Mati!“

Spreletela ga je misel, da je ne bo nikoli več videl. Da so jo morda Turki odpeljali. Ukradli so jo, odgnali, dokler je spal.

Zajokal je, vrgel se je na tla, tolkel z rokami okrog sebe, obupan, prestrašen: „Mater hočem! Mater, mater! A kje je majka, kje je?!“

Utihnil je malo in spet klical: „Mati, mati!“

Ali nihče se ni oglasil. Samo dalnje bobnenje je prihajalo iz megle, samo korakanje turških vojakov po cesti.

Čprav se je strašno bal, je vendar še enkrat odšel na vrt in iskal mater po bornih gredah. Za vsak grm je pogledal, v vsak kot. Ali nobenega sledu ni bilo po materi. Megla se je začela v višini zlatiti. Solnce je hotelo, da jo prodre in razžene. Mali Jovan se je vlekel nazaj v kolibo, že ves otrpnjen od žalosti, kakor bolan od obupa.

Vlegel se je nazaj v kot na slamo, kjer sta snoči z materjo zaspala, kjer jo je čutil poleg sebe, tako živo, toplo in milo. Moj Bog, kako lepo ga je objemala, kako mu je pripovedala, da je samo še on edini za njo na svetu, da nikogar nima razun njega, da je njena sreča, njeno solnce, njeno vse na svetu. Da bi že zdavnaj umrla od žalosti in zapuščenosti, če bi ne bilo njega. A zdaj je ni nikjer. Zdaj je izginila, pobegnila od njega. Ne, ni pobegnila, ni sama odšla. Odvlekli so jo, kdo ve kam. Odvlekli so je s silo. Potrkali so na vrata in ona je vstala in je šla pogledat, kdo je. Pa komaj je odprla vrata, so jo že zgrabili in odvlekli. On je spal in ničesar ni slišal. A mati je molčala, ni kričala, da ga ne bi prebudila, pa da ne bi še njega zagledali in tudi njega odvlekli.

Zaril se je v slamo in v tiste stare cunje in jokal, jokal.

In zaspal je tako. Zaspal je od joka, kakor mal otrok.

Zbudil se je od glada. Lačen je bil in žejen. Vstal je in brskal po koči. Pa ko se je spomnil, da ni matere, prešlo ga je vse, glad in žeja in samo žalost je ostala, strah, da je sam.

„Joj, še vedno ni matere, še vedno ne! Pa zakaj je ni? Jaz nečem biti sam! Nečem! Nečem!“ Cepetal je z nogami in trmoglavo ponavljal besede.

Vse je molčalo.

Samo tam nekje daleč, daleč je še vedno bobnel čuden, zamolkel, grozeč grom.

Stopil je na prag. Svetel dan je bil. Na modrem, jasnem nebu je sijalo solnce, zlato in prevzetno. Kraj je bil miren in tih. Vsi glasovi so umrli, vse naokoli je bilo nekako prazno. Ves pisan se je razprostiral jesenski kraj, jasno so se črtale rjavomodre gore v dalji. Samo nad vasjo se je vzdignila neka prozorna meglica, dišalo je, kakor po gorečem senu. Oprezno se je priplazil do pota.

Nikjer ni bilo nikogar. Cesta je bila blatna, zgažena, kakor zorana in raztrgana od breštevlnih nog in od težkih vozov. Tu in tam je ležala kakšna cunjja, papir, veja, kak gumb se je svetil v blatu.

Stopil je na cesto. Ogledoval se je na vse strani, ali nikjer ni bilo žive duše. Povsod tišina. Samo neki čuden dim se je vlekel čez vas, kakor da gori skrit ogenj.

Stekel je po cesti. Vse mrtvo, tiho. Cesta razrovana, na široko izgažena.

Mahnil je z očmi na ono mesto, kjer je ležal včeraj bača Jozo. Nič več ni bilo trupla tam. Plot je bil podrt. Ali tam — o Bog! — tam na vrtu sred zelnatih glav je ležal bača Jozo, zgrbljen, kakor od daleč vržen od surovih rok. In njegova koliba se že kadila. Na strehi so že poskakovali plamenčki.

Mali Jovan je še hitreje tekel dalje.

In tudi pri ujcu Stevu je gorelo, pri strinji Jeli tudi. Cela vas se je dimila.

„Mati! Majko!“ je zakričal deček na ves glas.

Mrzla groza ga je stisnila za srce.

Moj veliki, mogočni Bog! Tam sred vasi, zraven obzidanega studentca, stojita dva droga in gori visita dva človeka. Nataknili so ju na kol! Vsa krvava sta, zvita, strašna!

Stisnil je oči, da ne bi videl več onadva grozna, v neizmernih bolečinah izkrivljena obraza, onidva ubogi, razmesarjeni telesi. In tekel je, tekel, kakor bi ga kdo bičal.

„Mati! Oh, mati moja!“ kriči, kolikor more.

In zdaj telebne čez nekako toplo, mehko in ogromno truplo. Zatuli od groze in užasa.

Čez cesto je ležal konj z razdrobljeno glavo. Zraven njega prevrnjen, težko naložen voz in izpod njega gleda ogromen, brkat Turek. Beli zobje režijo pošastno in steklene oči jezno

gledajo naravnost v solnce, rdeča mlaka se nabira okrog njega in iz strtih prsij še vedno curja rdeča kri.

Mali Jovan odskoči in se zaleti v stran v neko dvorišče. Hoče, da se nekam skrije, da ne bi nič več videl.

Pred njim stoji lepa turška hiša.

Strah ga je, neizmerno ga je strah. Ne more molčati. In kakor brez uma kliče mater. Naj ga slišijo, naj ga ubijejo!

„Mati, mila moja mati, edina, draga mati!“ kriči že ves hripav. Vse tiho.

In on se peha po stopnicah kvišku. Krasen hodnik se odpre, prelep mostovž, čarobne sobe. Po tlu mehke preproge, ob stenah razkošni minderi, svilene blazine. In neka posebna, bajna svetloba prihaja skozi pisana okna.

Pride v zadnjo sobo. Najlepša je, vse sama svila, fino vezenje, tenke zavese, pod nogami debele preproge kakor mahovina.

Tam v kotu na minderu se stiska neko živo bitje.

Deklica je to, majhna Turkinja. Vsa je v svilo oblečena, v tenke tančice zavita in joka.

Mali Jovan se opogumi.

„Kje je mati? Kje je moja mati?“ vpraša.

Mala ne odgovarja. Samo gleda ga z lepimi črnimi očmi začudeno in preplašeno. Mal Jovan se razjezi.

„Tvoji so mi jo ugrabili!“ zavikne in udari punčko po obrazu. „Tvoji Turki so mi zaklali očeta! Tvoji Turki so mi ubili deda in dva ujca! Oh, kako sovražim vse, kar je turškega!“

In on potegne malo raz minder, pa jo suva z nogo po tleh, bije s pestjo po glavi, po ramah kamor pade.

Mala joka in stoka, vzdiguje slabotne ročice, pada po podu, vzdiga se, zvija, umika.

A nekje v bližini nekaj praskne, nekaj počí, zaplapola, treskne, zagrmí. Vsa se hiša strese, nekaj zažvižga zunaj, nekaj groznega, strašnega zatuli in krvav sij lizne skozi okna v sobo.

Kakor omamljena ostaneta otroka. In zatrepetata od divje groze. Zaletita si v objem, okleneta se z rokami, stisneta se eden k drugemu in kloneta tesno objeta na minder. Zajokata oba prežalostno, obupno, zapuščena v smrtnem strahu.

„Moj Bog! moj Bog!“ klikne Jovan.

„Alah!“ šepče mala.

„Joj, Bože, kje je moja mati?! Kje je moja ljuba mati?!“ joka Jovan in stiska svojo glavo na ozke, slabotne grudi male turške deklice.

Bil jo je in tepel ta čas in vendar ga objemajo njene ročice, kakor brata. Sovražila sta se pred hipom besno, divje, brezumno, a zdaj se topijo njuni vzdihí v en sam žalosten, obupen stok, njune se solze mešajo v en sam bridek, težek jok.

Zunaj se nekaj lomi, plamti. Kakor krvave oči gledajo mala rdeča okna na prestrašena otroka. Strašna in krasna svetloba napolnjuje sobo s svojim peklenskim sijem.

Ne upata se vstati, ne upata se ganiti. Stisnila sta se tesno objeta v kot, srečna, da ne morata biti sama v tem strahovitem trenutku, da, v tej grozoti čutita eden drugega. Jokata, objemata se, tolažita se in skupaj kličeta svoji materi v pomoč.

A zunaj, kakor da je peklo odprlo svoje proketo žrelo. Zrak se stresa od nekega besnega grmenja, divji streli lajajo nad vasjo, bliskajo se peklensko in butajo v zidovje, vse rušeč, uničujoč. Vse se podira, lomi. Strašni glasovi rjovejo, nekaj cvili, tuli.

Vas gori. In kakor baklja se je užgala begova hiša in plamti na vseh štirih ogljih. Vse poka, zvija se, drhti, lomi se. Dim se vali, rdeči plameni ližejo po stopnicah, skačejo po podu, po stenah, silijo skozi okna, skozi vrata. Od vseh strani se podi ogenj na uboga otroka.

Še enkrat se odtrgata od sebe. Še enkrat pogledajo oči okrog, noge so pripravljene na utek, ali povsod že plapolajo rdeči jeziki plamenov, že je zrak vroč in zadušljiv. In roke se spet sklenejo v objem. Pogledata si v oči, zajokata. Uboga, obupana, zapuščena otroka!

In objameta se močno, stisneta se, da skupaj udarjata njuna srca, obraz pritisneta na obraz.

En krik se trga iz dveh plašnih, otroških duš, en obup jima stiska srce. In združena, pomirjena, objeta padata skupaj v neusmiljeno, grozovito ognjeno smrt.

Vas gori in po cesti prihajajo srbski vojaki . . .



Dr. IVAN LAH:

LJUBEZEN POZABLJENIH.

Mrzel zimski mrak je ležal po mestnem parku s svinčeno težko meglo. Človek, ki je prišel tja ob pol osmih, je storil nekaj korakov po drevoredu gor in dol in se je oziral po klopeh. Tu in tam je še šepetal zapoznel par v tesnem objemu; tuintam se je zganil samotni človek in je odšel svojo pot. Stopil je do konca drevoreda; tam je sedela ženska na klopi. Pogledal ji je v obraz in je spoznal, da ni ona, ki jo pričakuje; obrnil se je in je odšel nazaj po drevoredu. Nje ni bilo.

Čez čas je vstala ženska, ki je sedela na zadnjem koncu drevoreda in se mu je bližala. Bilo mu je neprijetno, kajti zdelo se mu je, da hoče z njim govoriti; zato je odšel v stransko stezo, prehodil je cel gaj in se je vrnil šele čez četrto ure. Pogledal je zopet po klopeh; na peti klopi sta se dogovorila, da se snideta.

Nje ni bilo.

Ura je bila že tričetrt na osem. Hotel je oditi. Vendar je še ostal in je še enkrat prehodil drevored: lahko, da se nista prav razumela, ali ni mogla priti o pravem času.

Naenkrat se mu je zdelo, da je nekaj prijetnega v tem pričakovanju, v tej negotovosti. Človek hodi in čaka in misli. Skoraj se mu zdi, da se pogovarja z osebo, ki jo čaka. Zopet se je

vzdignila ženska, ki je sedela na klopi na koncu drevoreda in se mu je bližala. Morebiti ima zame kako sporočilo? je pomislil in je počakal.

Približala se mu je počasi, negotovo. Obstala je pred njim in ga je pogledala.

„Čakate?“ je rekla z mirnim glasom.

„Čakam. A vi?“

„Tudi. Že tretji dan.“

„Tretji dan? Zaman?“

„Zaman. Vi ste prvič tukaj?“

„Prvič.“

Stopil je z njo po drevoredu.

„Vidite, vi se morebiti čudite. Oprostite, da z vami govorim. A to je tako. Mislili bodete: tretji dan in sedaj, ko so hladni večeri. Res, preje je bilo prijetno o poletnih večerih, ali s početka, ko je prišla jesen. Takrat sva sem hodila vsak dan. Meni bi bilo vse eno. Meni ni hladno. Rekel je, da ne pride več. Ne zaradi mraza. Tako: ne ljubi se mu več. Zato sem vedela, da čakam zaman. Toda človek se privadi: vsak večer ob določeni uri se srečaš s kom, ki ga imaš rad, gresta v drevored in tam presedita večer. Zato nisem mogla ostati doma, ko je rekel, da ne pride več. Prijetno je čakati tudi tako. Človek sedi, čaka in misli. Zdi se mu, da govori z osebo, ki jo pričakuje. Prvi večer sem mislila, da pride tudi on; ni prišel; tudi drugi večer ga ni bilo; morebiti je zadržan; vidite, tako človek veruje in upa; zdi se mu, da mora priti. Ne mogla bi ostati doma; zdelo bi se mi, da je prišel sem in me ni našel; bilo bi mi strašno in bi ne mogla zaspati.

Tako se vrnem zvečer domov in vem, da ni prišel. Lažje je pri srcu nego tako. Vsak večer sva sedela na oni klopici. Pogovarjala sva se bogve kaj. Sedaj je tam samotno, kakor da je nekdo umrl. Pravijo, da se ljudem pogosto zdi o mrtvih, ki so jih ljubili, da niso umrli. In meni se zdi, da ni odšel. Zdi se mi, da sedi poleg mene na klopi in govori z menoj. Zdi se mi, da čutim njegovo roko v svoji; razne stvari mi pripoveduje; pravi, da ni res, da bi bil odšel in da me ni pozabil. To je nemogoče.“

Pomislila je nekoliko in je rekla:

„Kaj vam to pripovedujem?“

„Pripovedujte dalje,“ je rekel on, a zdi se mi, da pripovedujete resnico.

Pripovedala mu je o njem, o pomladanskih večerih, o poletnih nočeh, o jesenskih mrakovih in o vseh lepih sanjah, ki sta jih sanjala in zdelo se mu je, da hodi z njo — ki jo je čakal ob pol osmih in ni prišla. Drugi imajo življenja in ljubezni dovolj in jim ni treba posedali po mrzlih zimskih parkih; prisedel je k nji na klop in je s prikritimi očmi sanjal o ljubezni pozabljenih.



JOŠKO JAKŠE:

TAKRAT.

O draga, kadar bo divjal vihar,
kadar razburkano morje
bo gnalo tvoj čolniček semtertje,
o takrat se boš spomnila name

in na pristan,
obdan
od strmih skal,
kamor ne sega morja val.

Kadar bo žrtev iskal ocean,
tako prostran,
tako grozan,
o takrat se boš spomnila name
in na ponujani pristan.

□□□

ZOFKA KVEDROVA:

O OBLEKI.

Obleka je v življenju ženske velikega pomena; ona igra pri ženski mnogo večjo in važnejšo ulogo, kakor pri moškem. Ženska obleka je mnogo bolj tipična, bolj originalna, lahko bi se reklo neizmerno bolj osebna, kakor je možka. — Ni za to nič čudnega, da je naše žensko razmerje do obleke čisto drugačno, toplejše in pristrčnejše, kakor pri moških. Od naših doživljajev ostane vedno nekaj tudi na naši obleki. Mi ne ljubimo to ali ono obleko zato, ker je morda dragocena, ker v njej morda posebno izvrstno izgledamo, — mi jo ljubimo tudi za to, ker nas spominja tega ali onega dogodka, lepega dne, srečne ure. Nobenemu moškemu ne pride na misel, da bi na svojo obleko obesil taka lahka čuvstva, sentimentalne spomine. In bodimo odkritosrčni, njegova obleka izgleda prepusto in pretrezno, da bi bila pripravna za tak poetičen nakit. Možki se oblačijo preveč enako, preveč uniformno, tako kakor je oblečeno na tisoče drugih. Ženske pa že nekako naredimo, da ni naša obleka gol posnetek obleke naše sosede ali prijateljice, pri nas ima vsaka obleka nekaj posebnega, ki jo razločuje od oblek drugih znank. Dama, ki svoje obleke prehitro menja, jih ne bo imela rada, nebo čutila za nje posebnega, skoro bi rekla prijateljskega nagnenja. Ona prehitro hiti za modo in na njenih lepih toaletah bo obvisel k večjemu kakšen porušen triumf ženske nečimernosti in družabnega uspeha.

Ne, tu treba skromnosti, tu treba tudi poznejše v treznem, pustem življenju tiste lepe naivnosti, tistega morda malo smešnega ali lepega veselja, s katerim priprosti, nerazvajeni otroci pozdravijo nove čevlje, novo obleko, nov predpasnik, nov klobuk. Vse, kar dobijo novega, jim je kakor nova igrača, čevljičke vzamejo s seboj v posteljo spat in nedeljsko kapo bi imeli najraje tudi v delavnik cel dan na glavi.

Če je človek tak, ne bo čutil potrebe po večni spremembi, ne bo hotel imeti vsak teden kaj novega. Obleko, ki smo jo radi nosili, v kateri smo toliko vsakovrstnih veselih in žalostnih

dni doživeli, neradi odložimo, neradi se ločimo od nje in čeprav ni po najnovejši modi, jo vendar še radi oblečemo k tej ali oni priliki. Naše stare matere so take spomine drugače čislale, kakor me zdaj. Mnogo manj oblek so potrebovale, kakor me, morda polovico toliko, morda celo desetkrat manj, kakor me. Moda je bila takrat bolj stanovitna, blago je bilo boljše, lepše, kakor dandanes in tudi delo je bilo vestnejše in trpežnejše. Od vsake obleke so znale naše stare matere pripovedovati dolge povesti, kdaj so jo kupile, za katero slovesno priložnost, kdaj so jo nosile na kakšnih veselicah, bučnih ženitovanjih, na slavnih krstih, na prijetnih izletih, lepih potovanjih in tudi v nesreči, kadar je kdo umrl, na pogrebih, v cerkvah in na pokopališčih . . .

„Takrat . . ., takrat . . .“ Lepo se je slišal ta „takrat“ iz starih ust, stara svila je šumela fino in posebno, kakor staro, uvenelo listje, mehko se je udiral žamet pod starimi prsti, ki so ga gladili, staro fino blago je dišalo po davnih dišavah in tenek batist je ležal v omari rumenkast, preperel, kakor davno odtrgane, posušene rože.

Ne, ne bi smele imeti vsak čas toliko novih oblek, v jeseni zavreči tisto, kar smo kupile spomladi.



V manevrih.



„Sodim, da je v vojski najhujša ta okolščina, ker se tam življenje in živež nepretrgoma izpreminja, vsak dan drugo pivo — človeka potem le vedno boli trebuh, kakor na pr. zdaj ob manevrih.“

Presneti časniki.



„Zdaj pa je zares presneti čas — od tistihmal, kar so začeli časniki pisati o nevarnosti vojske, noče mi moja Urška dati ali posoditi nobenega vinarja, ne veruje mi pač več.“



IVO TROŠT:

ZMOTA.

I.

Zunaj po ulici hrumi vsakdanji mestni šum in ropot. V tesni sobici gosposke hiše sedi pri mizici mlada Vlasta, mati dveh otročičev, ki se plazita ob nji kakor dve mali mačici. Vlasta joče tako krčevito, da se ji kakor valovje dvigati polni rameni. Predpasnik si tišči na obraz, da se ji prsti udirajo v mehko kožo. Vsa je obupana, zakaj tako-le sedi že drugi dan. Včasih plakata tudi nežna otroka Stanko in Olga ter poprašujeta: „Atek, atek? Kje je naš atek?“ Mamica jima ne odgovarja, marveč joče še bolj obupno. Otroka zato raje ogledujeta uborno opravljeno sobo, bivališče svoje stare matere Lenke, postarne hišne. Tu sem sta nedavno prihajala tako rada, ko je bila stara mati dobra in prijazna. Toda danes je v tem prostoru drugo vreme. Otroka ne vesta zanj, se izpozabita — seveda: dečku je še ne štiri, deklici komaj dve leti — pa se začneta skrivati po koteh in za pohištvom. Ali kmalu jih posvari osoren pogled tete Mane, sedeče ob vznožju edine postelje, mrko zročje predse, zakaj tudi nji ni že drugi dan preveč ugodno na tem kraju. Otroka sta navajena poslušnosti, se za hip umirita in zopet lazita tiho okrog mame, kakor dve mladi mačici.

Odkar so tukaj, nista jedla po navadi, a mlad želodček se rad ne posti. V tem času je prišla že dvakrat pogledat k njim stara mati vsa objokana, ter jima donesla kruha in slaščic. Navzlic temu je otrokoma dolg čas. Domov silita k očetu in igračam.

Jokala bi z mamo, ko bi vedela, zakaj tiče v tem pregnanstvu. Mama Vlasta je premišljala že dve noči, kaj bi bilo bolj vredno objokovati: ono, kar je izgubila, ali negotovo bodočnost, ki jo čaka še tako mlado. Izpoznala je, da bi bilo najbolje nazaj k Franu.

Slednjič stopi v sobico stara mati Lenka, nizka ženska, že napol sivih las, a prijaznega, pokorščine navajenega lica. Otroka stečeta k nji in jo primeta vsak na svoji strani za rob predpasnika in cvrčita: „Stara mama, sedaj pa pojdemo domov, reci, da pojdemo, no!“

Lenka jima odgovori ne preveč prijazno: „Sedaj le pojdeta z mamo.“ Potem pripoveduje: „Sem bila že tam, pa vajni atek je grd. Še odpreti mi ni hotel. Morda bo vam.“ Otroka sta povsila šobici, zakaj atek ni bil grd.

Potem se obrne Lenka k Vlasi in Mani ter zakrije lice v predpasnik. Ne brez iskrenega sočutja, ki ga ni kazal jezik, temveč tresoči se glas: „Vlasta, ti pojdi in odpravi, kakor smo sklenili. Obljubi naj, da bo dajal toliko na mesec, kolikor smo dognali za otroka in zate. Ako bo rekel, da ne more, naj strada sam. Vi morate imeti stanovanje in hrano in obleko kakor se spodobi družini cesarskega uradnika. Otroka ne dobi nobenega, če mu ga prav prisodi sodišče. K vam pa tudi ne sme nikoli več, da te ne ubije. Le tako mu povej izlepa. Ako ne bo zadovoljen, reci, da boš tožila za ločitev zakona. Medve s teto sve priči, kako je sunil najprej tebe iz stanovanja in te pretepal, potem še teto in mene. Me se ne damo brcati iz bivališča, ki ga plačuje Kolenec z mojo in tetino podporo.

Preveč sva ga podpirali za tako hvaležnost. Jaz ne morem več, sem stara in onemogla, pa moram še služiti.

Kar vstani in pojdi, Vlasta! Dobro se drži, saj se zase in za otroka. Nič ne odjenjaj! Medve s teto te počakavi tukaj.“

Vlasta se dvigne in si začne urejati obleko na pot. Oči je imela objokane in rdeče, toda lice je navzlic temu kazalo sledove cvetoče lepote. Ker je poltretji dan sedela na istem mestu, je bila obleka precej zgubana.

„Grem, mama, nerada grem . . .“ In oblile so jo solze po nežnem licu, ker je na tihem že sklenila slušati svoje srce, ki ji je velelo k njemu, če jo bo prav še tepel. Oh, da ne bo tako sama z otrokoma in tako mlada, oh!

„Stanko, Olga!“ zakliče, prime vsakega za roko ter odide brez slovesa. Tiho je bilo poslej v sobici in pusto. Teta Mana ob koncu postelje reče: „Naprej si vedela, da je Fran trmoglav in nagle jeze, pa si le silila, naj vzame Vlasto. Zdaj imaš nesrečo!“

Moja ljuba! Ali si ti morda branila, ko si ga poznala bolje kot jaz?“

„Menila sem, da naredi žena iz njega moža, kakor se spodobi.“

„Pa ga ni in jaz bi si vendar rada odpočila na stara leta pri hčeri, ki sem za njo dala vse.“ To so bile zadnje besede, potem je zagospodaril po sobi neprodiren molk. Nestrpno ste čakali Vlaste.

II.

Kolenčeva Vlasta bi se morala pred poroko s Franom Kolencem nazivati Lenkina Vlasta, ker je bila hči Podolnikove Lenke, ki je že od mladosti služila v mestu. Hči pa je imela že s svojim imenom dovolj križev, ker je niso marali ali je niso mogli domačini nikoli drugače klicati kot Lasto ali celo Laščo in Lastno.

Oddaljena sorodnica jo je vzredila v Lenkini rojstni vasi za bore novce na mesec. Ko je dovršila z malim vspehom šolo v domači vasi, jo je dala mati v mesto, da je še naprej plačevala za nemirno vrtoglavko ves svoj mesečni zaslužek.

Vlasta je bila lepa deklica, da so se ji vsi čudili, toda za nadaljno učenje ni bila. Zato jo je morala mati vzeti iz nedovršene mestne šole v gospodinjsko. Tukaj se je šele pokazala lepe vrtoglavke prava vihravost: samo petje je je bilo, vrisk in nemir. Za to je bil pa tudi njen napredek toliko manj vesel. Še manj je bila z njo zadovoljna teta Mana, kamor se je šla učiti šivanja vsaj toliko, kar ga potrebuje pridna gospodinja. S šestnajstim letom je lepa črnolaska živela in sanjala že o sami ljubezni. Z vso resnobo so ji začeli iskati primerno možko oporo. V velikem mestu to ni bilo težavno. Veliko težavneje je bilo izmed primernih snubcev izbrati najprimernejšega.

Visok, lep in mlad nižji uradnik z velikimi brkami in nemirnim, temnim očesom je zahajal često k teti šivilji in prinašal Vlasti knjige s pesmimi in lahke ilustrovane povesti, da bi dekle našlo v njih zabave in razvedrila. In začudo! Vlasta, ki doslej ni mogla sedeti par minut mirna pri knjigi, je sedaj prebirala različne leposlovne izdelke po cele ure. Teta si je že čestitala, da se je Vlasta premenila iz lepe vrtoglavke v pametno mladenko. Kaj še! Vlasta je res gledala v knjigah le podobice in poleg tega mislila noč ni dan na njih izposojatelja — Frana Kolenca.

Mama Lenka je bila zadovoljna z vedenjem mladega uradnika, teta Mana tudi in Vlasta — tudi. Dogovorile so se neki večer, da Vlasti sicer še precej nedostaje vednosti in spretnosti za dobro gospodinjo. Treba bi bilo uglasiti njeno vedenje v boljši družbi, toda za vse to so napravili soglasen sklep: Vsega potrebnega naj jo nauči njen mož — gospod Kolenec.

Uganiti ni težko, kdo je bil s tem najbolj zadovoljen. Začel se je zakon z medeninimi tedni in končal s solzami. V stanovanje k mlademu paru se je vgnezdila teta Mana in Lenka je, kadar koli je mogla iz službe, tukaj našla svoj drugi dom. Ko sta minili dve leti, je že vedel Fran, da je preveč varčen, ker ne zahaja rad v gostilniško družbo, kjer se veliko govori, pa malo misli, mnogo pije in malo je. Tudi ženko bi lahko peljal kdaj v tako družbo svojih tovarišev.

Ta modri svet modrih ženic je slušal Fran Kolenec, a Vlasta ni bila zadovoljna z zabavami te vrste. Družbe ni bila navajena, v pogovore se ni znala spuščati, a hliniti se ni marala. Če je le mogla, se je izgovorila. Kolenec se je moral udeleževati družbe sam. Zato sta pa trdili modri ženici doma, da je preveč zapravljiv, celo pijanec.

Do vrha je prikipelo nasprotstvo, ko so mu očitale vse tri — tudi Vlasta, da ni dovolj skrbel v času, kar sta poročena, za ženo nadaljno izobrazbo. Tedaj se je v njem dvignila prava nevihta. Z ostro besedo je dokazoval, da je vodil Vlasto po vseh zabavah in družbah, kamor sta želeli domači poveljnici. Tudi doma je soprogo opozarjal na napake in neuglajenosti, ki jih je kazala v družbi. Ona jih ni opustila, marveč raje ostala doma. Ali je bilo morda prej z njenim učenjem drugače?

Tedaj zine teta: „Ko bi bil kaj vreden mož, bi te moral slušati in zdaj bi bila že popolna gospa.

Tudi Lenka je pomagala in Vlasta je rekla glasno, očita-joče s solznimi očmi: „Sram me je, da sem tvoja žena, Frane!“

To je bilo že več kot preveč očitne krivice. Kdo bi ne vzrožil? Začela je leteti kuhinjska posoda vseprek, potem pohištvo in slednjič še ženska druga za drugo skozi vrata. Vlasta je kazala pot sama nevedoča kam . . .

III.

Fran Kolenc je res odpri svoji ženi, ko je došla z otrokoma. Stanka in Olgo je sprejel ljubeznivo in ju peljal v spalno sobo preobleč. Ko se je vrnil, je našel ženko še poleg kuhinjskih vrat. Niti toliko moči nimela, da bi mu branila vzeti otroka. Saj sta njegova — jo je zmagovala misel — kakor je njegova tudi ona. Lagala je mami še pred nekaj minutami v njenem stanovanju, da bo zahtevala od njega ločitev in prevžitnino. Na tihem je sklenila že ponoči, da ga tesno objame, ko stopi predenj, ter mu prizna svojo zmoto, ko je slušala mamo in teto ter govorila kot papiga, kar sta jo oni naučili. Ko je pa videla po stanovanju vse razmetano, vse narobe, kakor je razdejal Fran v nebrzdani jezi, je vskipela tudi v nji prvotna protivnost, da je premenila svoj pametni sklep ter se namenila v naglici, da mu vendar prebere vse levite, ki jo jih je naučila mama. Potem naj se zgodi že karkoli.

Sedaj pa stoji tukaj kot Lotova žena — solnat steber in gleda — razvaline svoje sreče. Niti jezik se ji več ne zamaje v ustih in stopiti ne more z mesta.

Najraje bi se vnovič zjokala, a tudi tega ne zmore več. Nesreča vseh nesreč je, da ne more izvršiti, kar se je namenila. Morda jo je potrla trmica njene mladosti, boreča se s čustvom tople ljubezni.

Fran Kolenc je samo pogledal svojo spokorjeno ženko, pa je že vedel, kaj se je zgodilo z njo. Razlagal si je v svojo največjo zadovoljnost, da ga je prišla ponižana prositi oproščenja. Zato je začel mirno, toda z unesenim, užaljenim poudarkom: „Saj sem vedel, da prideš. Prav je, da si tukaj. To je znak, da me ljubiš. Tudi jaz te še ljubim, Vlasta, ljubim takšno, kakor si in ne želim, da bi bila drugačna. Samo to bi rad videl, da bi kakor danes, tudi poslej slušala glas svojega srca in ne drugih ljudi, ali ni prav?“

Ona je dobro vedela, kdo so tisti drugi ljudje. Njegove besede so jo omamile. Ali se Fran le norčuje iz njene bolesti, ali vidi v njeno srce? Zakaj je ne tepe? Besede, ki jih je govoril on, so njene besede. Prav rada bi jih govorila sama, ko bi le mogla. Zmagal je jok. Glavo je naslonila na njegovo ramo in točila grenke, vroče solze. Kolenc je pa objel svojo Vlasto okolu pasu in jo molče peljal v sobo. Vrgla se je na posteljo in ihtela. Šele za dolgo se je zbudila kakor iz mučnih

sanj in ga prašujoče pogledovala, če je vse res, kar se je zgodilo. Potem mu je začela zaupno pripovedovati, s kakim namenom je prišla k njemu in kako jo je on prehitel. Zato ga ima sedaj toliko rajša.

„Samo tvoja teta in mama me ne marati,“ pristavi Fran suho. Vlasta molči in s tem najboljše pritrjuje. Na to pa on odločno: „Naj ostaneti tam, kjer jima je bolj prav. Nama je dobro tukaj in tako, kakor hočeva sama. Ni res, Vlasta?“

Ženka je pritrčila in se mu ljubko nasmehnila ob misli, kako dolgo bosti še čakali mama in teta njene vrnitve.

V Kolenčevi rodbini je zopet sijalo solnce miru in tihe sreče, v tesno sobico Podolnikove Lenke in njene sestre je pa dolgočasno odmeval mestni šum in ropot.



MARJA V.:

DOMOTOŽJE.

Bil je zelo žalosten. Že šest tednov je bil v Ameriki in še vedno ni mogel najti dela. Že ves brezumen je bil, potr in otrpnjen. Kakor, da je v sanjah, da ne živi resnično. Kraj, kjer je živel, je bil tako drugačen, kakor vse, kar je videl doslej. To veliko, neizmerno, hrupno mesto je bilo tuje, ljudje tako čudni, samosvoji in po ravnih ulicah vozovi, tramvaji, avtomobili. Vse nekam leti, divja, nor nemir je povsod. Hiša, kakor hiša, vse enake, visoke, puste, ena ob drugi brez kraja in konca, uljnjaki, kjer živi za cele vasi ljudi. Ulica vodi v ulico, dolgo raztegnjena, da ji ne vidiš ne konca, ne začetka. Celo popoldne hodiš in zdi se ti, da stojiš na enem samem kraju. Po tramvajih te vlečejo tovariši, po stopnjicah navzgor, na visoke mostove in spet dol v zemljo, kjer je isti ropot, isto drdranje koles, krik, cvilenje šin, bobnenje. Glava se ti vrti od vsega tega, kakor pijan tavaš po tem čudnem, strašnem svetu. Pehaš se okoli zdaj sem, zdaj tam. V nekakih pisarnah hodiš in ne veš zakaj, pred nekakimi vrati stojiš danes tu, jutri tam in se drenjaš med ljudmi in čakaš, da bo tudi na tebe kdo pokazal s prstom in da boš imel nekak zaslužek, nekako delo. Kakor majhnega otroka te vodijo tovariši, držiš se jih za rokav v strahu, da te ne izgube, da ne ostaneš sam.

Vsi so že dobili kakšno delo. Samo on nič, kakor da je uklet. Drugi so prišli, novi, in so hodili ž njim okrog. In vsak je kaj našel, vsak se je že nekam utisnil h kakemu delu, samo on ne zna, samo on nima sreče. Stoji, kakor lesen, gleda, odpre usta, hoče nekaj reči in že so se obrnili od njega, že je zamudil trenotek. Nekaj ga tišči za vrat in srce v prsih je, kakor kamen.

Odšel je od doma nerad. Ampak bratu je moral izplačati njegov del, zadolžil se je. Če bi bilo šlo po njegovem, bi prodal kos zemlje od hiše, pa bi se bilo zopet živelo. Ampak žena mu je prigovarjala, naj nika ne stori kaj tacega. Saj je posestvo

majhno, da se komaj izhaja. Dobro bi bilo, če bi še kako njivico kupili, še en travnik bi jim bil potreben a ne, da prodajajo. Treba je misliti na bodočnost in na otroka. Dve deklici sta imela. Ena je imela pet, druga tri leta. In za punčki bi bil dal svojo srčno kri. Sosedje so se mu včasih smejali, ker ga ni bilo videti brez otrok. Povsod ju je jemal s seboj. In še ženska deca, to jim ni šlo v glavo, da bi jih človek toliko čislal. Na fanta se še nekaj da na kmetih, ampak punce, — na! — kdo bi mnogo porajtal. Njemu se je zdelo neumno, da ga pikajo. Da ne razumejo, kako rad ima svoji mali deklici. Kakor dva angeljca sta bili. Kakšna prijazna obrazka, ljubeznive oči, da bi ju človek gledal in gledal brez prestanka.

In zato je poslušal ženo. Treba v svet za zaslužkom, da bo danes ali jutri preskrbel deklici, kakor se spodobi. Odpravil se je v Ameriko.

Kar srce se mu je trgalo, ko je odšel z doma. Ni dovolil, da bi ga žena spremljevala z deco. Vrnil bi se bil. Kakor živa rana ga je skelelo v prsih. Še par drugih je odšlo iz njegove vasi. Veseli so bili in korajžni, peli so in govorili o bodočnosti. On pa je molčal in kar dušilo ga je od žalosti. Peljali so se po železnici in on je mislil na ženo in na deklici. Kakor da se mu je srce odprlo in zdaj teče kri iz te rane, srčna kri vsa vroča, nevidljivo teče ali brez prestanka, da je ves slab in bolan. Dopotovali so do pristana. In ko je zagledal morje je vedel, da ne more čez, ne more proč. Pogreznil se bo v to neizmerno vodo in nikoli več ne bo ugledal svoje domače hiše, svoje dobre žene, svojih ljubih otrok.

Kar na zemljo se je vrgel in ni hotel dalje.

„Jaz moram domov, ljudje božji! Jaz moram domov!“ je stokal in vpil, kakor da je ob pamet.

Tovariši so se jezili. Psovali so ga, da je bojazljivec, naj ga bo sram. Saj ni več otrok in ve kaj je treba in kaj mora biti. Izposodil si je doma denar za pot, še bolj se je zadolžil. In zdaj se bo vrnil, da se mu bo smejala cela vas. Kazali bodo za njim, njegovo ženo bodo zasmehovali in otroke bodo dražili, kakšen je njihov oče. Ves zmešan, ne ve, kaj dela, nekako butalo neumno, veša in ne mož.

Po sili so mu dali vina, da bi dobil pogum ampak on je bil ves pobit. Tarnal je, kakor da bi ga peljali v klavnico. Domu se mu je tožilo, da bi po kolenih plazil v domačo vas. Zdelo se mu je, da ne bo nikoli več ugledal svoji ljubi, prijazni deklici, če se poda čez to preteče, neizmerno morje. Da ga bo pogoltnila ta čudna modrozelenata voda, ki se lesketa v daljavo vsa tajnostna, nevarna in potuhnjena. Vzkipela bo, zašumela bo in izginila bo ladja v globokih vodah za večno. Nikoli več, nikoli več ne bo objel svojih otrok, nikoli več ne bo videl onih plavih oči, lepih, kakor nebo, in ona usteca ne bo več videl, ona rdeča usteca in bele, prebele zobke.

Tovariši so ga suvali, naj ne počenja neumnostij. Vzeli so ga medse v sredo in drenjali ga proti obali, kjer je velikanski parnik čakal na množico, da jo popelje v drug, nov svet.

„Vsaj oči mi zavežite,“ se je spomnil. „Da ne vidim te vode, tega strašnega, prokletega morja.“

Zavezali so mu oči in peljali so ga po dolgem mostovžu, po dolgih hodnikih v žrelo mogočne ladje.

Imeli so križe ž njim na celem potovanju. Tolaži ga ali ne tolaži, on vzdihuje, tarna, boji se. Stresa se ladja od močnih sunkov parnih strojev, ki jo ženejo naprej, ziblje se na mogočnih valovih nepreglednega morja, a on čaka, čaka, kdaj se bodo razdrobile stene, kdaj se bodo udrla tla in se pogreznejo vsi v strašne vodene globočine. Drugi se kratkočasijo, pogovarjajo, kartajo, samo da bi prej potekel čas, a on sedi vedno na istem mestu, zija pred se in momlja polglasne besede, da je druge strah in jih skrbi, kaj bodo ž njim, če ne pride k pameti. Vzdihuje, da ni moči spati zraven njega po noči a po dnevu se naslanja okrog, kakor nesrečna slutnja, kakor neka slika strašnih rečij, ki jih čakajo. Jezni so nanj vsi sopotniki, da jim moti upanje za bodočnost, da jim jemlje vero v srečo, da jim kali sladke sanje o uspehu s svojimi črnimi prerokovanji.

Ko so se izkrcali, mu je bilo še težje. Zapustiti je moral ladjo, ki pojde sama nazaj na ono drugo stran, na oni drugi prod, za katerim je tam daleč za planotami in gorami njegova domovina. Na vse strani so se razšli tovariši, na vse vetrove jih je raznesla železnica. On in še par drugih so ostali v prostorni, veliki hiši zunaj mesta, kjer je stanovalo kakih petindvajset rojakov. Eden od njih je bil oženjen in njegova žena je kuhala vsem, gospodinjala vsem, prala za vse, šivala in popravljala vsakemu, kar je bilo potrebno. Kakor bratje so živeli med seboj, hodili skupaj na delo, pomagali eden drugemu in svetovali novodošlecem, kolikor je bilo le mogoče. Učili so jih najpotrebnejše angleške besede, pokazali so jim mesta, kjer bi se dobilo delo, vodili so jih okrog tovarov, če so imeli malo prostega časa. Če je bil kdo brez službe, skrbeli so drugi zanj, dokler ni zopet našel dela in jim povrnil. Če je kdo zbolel, so mu stregli, nosili mu zdravila, brigali se zanj, kakor da jim je bil v najbližjem sorodstvu.

Tudi njega so sprejeli prijazno. Pošiljali so ga okrog po mestu, učili so ga, s katerim tramvajem naj se vozi, s katero linijo, da bo prišel na cilj. Ampak on si ni mogel ničesar zapomniti, tako je bil boječ in neroden, kakor petleten otrok. Neopisljivo domotožje se je polastilo njegove duše, da ni bil sposoben nobene pametne misli, nobenega prevdarka. Vso moč je izgubil, vso voljo, kakor slep se je prepustil osodi, naj stori ž njim, kar hoče.

Jezili so se nanj in vendar se jim je omilil. Ta in oni ga je vzel seboj v mesto in iskal zanj dela. Ampak nesreča se ga je prijela in vedno so se vrnili praznih rok nazaj. Kmalu je

potrosil tisti mal denar, ki ga je prinesel s seboj in že par tednov so ga redili rojaki. Vsi so dobili delo in zaslužek, on je bil edini, ki je jedel zastonj, za tuje žulje. In ničesar si ni znal zapomniti, še ulice ni znal izgovoriti, kjer je stal njih burd. Enkrat je zgubil na nekem ogromnem kolodvoru sred mesta tovariša, ki ga je vlekel s seboj z ene ulice v drugo, da mu najde dela. In ko je videl, da je sam med tistimi tujimi ljudmi, ki so se v mrzlični hitrici drenjali mimo njega ne zmeneč se zanj, se je razjokal, kakor otrok. Zagrabil je nekega človeka za roko in ga vprašal, kam naj gre. Pogledal ga je človek en trenotek, hladno in tuje, skomignil je z ramami in se izgubil v množici. Sto in tisoč ljudi je vrvelo okrog njega in on je stal med njimi tuj, sam in kakor nem. On ni razumel njih, oni ne njega. Milo se mu je storilo, da nikoli tako. Oh, kje je njegova domovina, kje njegova domača vas! In hčerki ljubeznivi, žena! Neizmerna daljava leži med njim in domačo zemljo in komaj da jo dosežejo njegove hrepeneče misli, srce ga je zbolelo, kakor da se je oster nož zapičil vanj, meglilo se mu je pred očmi od solza. Preril se je do nekega kota, naslonil glavo na zid in jokal, jokal iz dna duše.

Tako ga je našel tovariš, sreča velika, slučaj, v tem babilonskem vrvenju prihajajoče in odhajajoče množice.

Že so godrnjali v burdu, naj se spametuje. Če bo tako mehkužen, tako občutljiv, ne bo dosegel ničesar. Tu je treba stisniti zobe, pritajiti srce in s pestjo delati pot pred seboj, s komolcem suvati v stran, kdor ti je na potu. Radi pomagajo, ampak nekaj dobre volje je že treba pokazati, pretežko, prekrvavo se zasluži tukaj kruh, da bi ga dajali lenuhom.

Ni odgovarjal na ta očitanja. Miren je bil in pohleven in kakor v strahu pred celim svetom. Prišli so novi delavci v burd na stanovanje in njegovo posteljo je dobil drugi, ki je plačal.

„Boš pa z menoj spal,“ je rekel dobrodušen tovariš in skupaj sta legala na ozek, trd ležaj. Pa tudi ta se je jezil nanj. Cele noči je vzdihoval, tožilo se mu je po otrocih, po ženi, po domu. In tovariš je bil truden od težkega dela, potreben počitka.

„Mir mi daj, ne nori!“ se je hudoval.

In nesrečnež je vstal in bos taval okrog po sobah in po hodnikih. Zgodilo se je, da je sred noči vzdignil strašen krik, da je tulil in jokal, kakor norec.

„Moja žena! Moja deca!“

Poskakali so tovariši iz postelj, tolažili ga, jezili se nanj, pretili, da ga vržejo na ulico. Naj vsaj molči, ko že ni za pošteno delo. Naj pusti, da drugi spijo, če se njemu blede.

Ali ni jih slišal, ni razumel, kaj mu govorijo.

Bulil je predse in cele ure klical z enakomernim, pretresujočim glasom:

„Moja žena! Moja deca!“

Celo topli so ga, da bi ga pripravili k sebi. Polivali so ga z vodo, suvali so ga, kričali nanj. Ali kakor lesen je bil,

brez čuvstva. Ni se umikal njihovim udarcem, ni odgovarjal njihovim psovkam. Kakor pes v mesečni noči je tulil venomer:

„Moja žena! Moja deca!“

„Bolan je,“ so spoznali tovariši. „Toži se mu po domu tako, da se mu je zmešalo.“

Postali so boljši ž njim, bolj prijazni. Tudi njim se je tožilo v srcu po svojcih, pod trdo skorjo so skrivali čustva nežna in pesniška. Tudi oni so točili včasih v skrivnih trenutkih solze po domovini. Tudi oni so pisali pisma domov, kakor bi namakali pero v srčno kri. Posvetovali so se, kaj bi storili ž njim in eden od njih je sklenil, da je treba pisati njegovi ženi, da pošlje denar za pot nazaj.

Vprašali so ga za njen naslov in mu povedali, kaj name-ravajo. Ampak on je odkimal in se branil z vso močjo.

„Ne, tega ne smem! Kaj bo iz mojih punčk? Kaj bo z ženo na stara leta? Vsaj hiša in tisto malo beraške zemlje, kar je še naše, mora ostati. Pri nas je ubog kraj in slaba dnina. Ne more se z rokami zaslužiti toliko, da bi bil človek sit. Naj jim še zadnje zapravim, še kočico zadolžim? Da bomo berači, da bodo moje punčke hodile okrog tujih pragov, da jih bodo tuji ljudje podili od hiše?! Lastni oče naj jima še to uniči, kar imajo.“

Postal je zgovoren in živahen.

„Ne zgubil se bom po tem strašnem tujem svetu, v kakšen kot se bom stisnil, da poginem, ko ni sreče za — me. Namenjeno mi je tako, saj sem vedel.“

In zopet je obmolknil. Ni legel zvečer k tovarišu, ostal je pri mizi, naslonil je komolce na mizo in razmišljal.

Poslovil se je drugo jutro in hotel v mesto, pa ga niso pustili. Nekdo mu je našel delo v neki tovarni.

Dva dni je hodil tja. V glavi se mu je vrtelo od hrupa neštevilnih strojev, od cvilenja koles, od premikanja, vrvenja, od hrupa in šuma. Moral je ravnati lesene kose pred bliskovo vrtečo se pilo, ki je rezala natančno in hitro debele deske, kakor papir. Meglilo se mu je pred očmi, ko je to gledal. Kakor da je pila živa, se mu je zdelo. Da se jezi nanj, da ga sili, da ga lovi, peha. Hitel je, kar je mogel, naravnaval je, popravljaj, polagal nove deske pred okroglo, vedno enako pojočo, zvenečo pilo. Cvrnk! je naredilo skozi les in že se je spet vrtelo ostro kolo na prazno v zrak s tenkim, hudobnim piskom. Gnalo ga je, pripogibalo po nove deske, da je zarenketalo tenko brušeno jeklo po lesu, zapelo z dolgim polnim glasom skozi desko in zopet zažvižgalo, zasikalo na prazno, jezno nekako, škodoželjno in hudobno. Vid mu je jemalo, ko je stregel temu neumornemu, kakor las tenkemu, bleščečemu kolesu. Zasužnjila ga je ta trda, ostra kovina, z jeznim bliskom je gledala vanj in mu zapovedovala z hudobnim sikotom, da se je zmajeval zrak, kakor od vetra. Precej, ko je ugledal prvikrat to besno stvar, ki se je

vrtila v divji hitrici, ga je stisnilo nekaj zlega v prsih. Zbal se je peklenko hitre ostrine in če bi bil mogel, bi bil utekel iz te velikanske dvorane, kjer se je na stotine takih bliskajočih pil vrtilo v blazni hitrici. Vedel je, da se bo zapodilo noro kolo vanj, kakor divja zver, in ga bo zgrabilo v svojem strašnem teku. Po noči se mu je sanjalo, da se katali hudobno kolo za njim, da ga psikajoč lovi a on beži, beži. Stokal je tako, da so ga tovariši prebudili. Vendar so ga hvalili, da dela in ga tolažili, da se bo že navadil.

Tretji dan popoldne je bilo, ko ga je nekaj vščipnilo v levo roko. Čisto nalahko ga je vščipnilo in z neizmerno prestrašenimi očmi, z neopisljivo grozo je zagledal, kako sta mu odpadla dva prsta, kako sta dva rdeča curka šinila po belih deskah in jih v trenutku pobarvala z leskečo rdečico. Stemnelo se mu je pred očmi in prevrnil se je v znak.

Ležal je nekaj časa v bolnišnici. Tovariši so ga obiskovali in ga odpeljali zopet k sebi, ko je ozdravel. Na levi roki sta mu manjkala mazinec in naprstnjak. Še bolj čuden je bil, še bolj pohleven, kakor prej. Tovarišem se je smilil, molčali so in čakali, da sam nekaj ukrene.

Tisti dan pred Božičem je bilo. Gospodinja je pospravila hišo, pogrnila v obednici mizo z belim prtom in pred vsak krožnik položila smrkovo vejico. Vsak je nekaj prinesel. Že prej so se dogovorili, da bodo obhajali praznike praznično, kakor doma. Veseli so bili in brezskrbni, smejali so se in pripovedovali, koliko je vsaki od njih poslal domov za praznike in da zdaj tudi sebi z mirno vestjo privošči kaj boljšega.

Samo on je bil miren in tih, kakor vedno. Jedel je z njimi od vsega, kar so mu dali in se stisnil potem v svoj kot, kjer je ždel vsak večer, dokler so polegali spat. In ko so bili oni drugi najveselejši, je zdrknil na tla, po dolgem se je stegnil po tleh in je zajokal tako bridko, da je vse zazeblo. Ostrmeli so, obnemeli so.

Ležal je na podu, butal, kakor brezumen z glavo ob pod in tarnal s pretresujočim glasom.

„Moja žena! Moja deca! Domov bi rad, k njim bi rad. Da bi jih samo še enkrat videl! Ampak ne bo mi sojeno! — Moja žena! Moja deca!“

Ko so se malo spametovali, so skočili k njemu in ga vzdignili kvišku. Toda iztrgal se jim je iz rok in vdaril z glavo ob zid na vso moč.

„Naj umrjem! Bo vsaj prej konec! Zakaj sem pa odšel z doma, od svoje sreče! Zakaj sem pustil svoje solnce, zakaj sem vrgel zadovolnost od sebe?! Zakaj sem otroke pustil in ženo in se polakomil za tujimi denarji. Moja žena! Moja deca! Srce mi iztrgajte! Kakor žrjavica me peče.“

Trgal si je obleko raz prsij in butal z glavo v zid, ves divji, da ga niso mogli vdržati.

„Proklet sem in pogubljen, ker me je omamilo to lažnjivo zlato v tej strašni deželi. Nikoli več ne bom videl domovine, nobenkrat več. Uboga moja žena! Uboga moja deca!“

Ves okrvavljen se je zgrudil na tla, kakor ubit.

Položili so ga na posteljo, trudni, razburjeni.

Nekaj jih je s trdo roko iztrgalo iz njihovega veselja. Nekaj je segnilo surovo in brezobzirno tudi v njihova srca, da so se spomnili svoje krvi onkraj morja, svojih tihih vasi, svojih lepih domačih krajev. In lačna želja se je vzbudila v njihovih dušah, prešestna misel, da bi vse pustili tu in se podali nazaj v stari, ubogi in vendar tako bogati, tako krasni dom. Ni bilo mesa doma, ali kruha je bilo. In bila je domačija, lepi domači hribi, domači ljudje. Zaskelilo jih je v prsih, stožilo se jim je. Vsi so mislili: Nazaj! Nazaj!

Eden od njih se je streznil in vprašal:

„Kaj bomo s tem človekom? Znorel nam bo.“

In nekdo mu je odgovoril:

„Domov ga pošljimo. Dosti nas je. Vsak bo dal par dolarjev, pa naj gre.“

„Naj bo! Božičen večer je nocej.“

Človek se je zdramil. Umivali so mu obraz z vodo in že so se smejali.

„Domov, te bomo poslali. Pa boš moral pozdraviti vse naše ljudi.“

„Vse naše vasi.“

„Celo našo deželo.“

Čez tri tedne je bil doma.



ANTON B.:

FANTOVA PESEM.

Daj mi pušelj, dekle zalo,
za goro,
ali čuješ, mati zlata,
za goro? ...

Puške pokajo in meči
bliskajo
in pa fantje mladi, fantje
vriskajo.

Oj, ne jokaj, mi pripaši
bridki meč,
pa ti voščim z bogom, dekle,
tisoč sreč.

Oj, le urno dirjaj, vranec,
za goro,
puške pokajo in fantje
padajo.



ANTON ŽUŽEK:

VEŠ, DA SEM ŽALOSTEN . . .

Veš, da sem žalosten zvečer:
solnce ugaša nad goró,
na vrtu le astre cveto,
a rdečih rož več ni,
da bi se zarjam klanjale,
a misli mladih več ni,
da bi v srcu pozvanjale —
rož več ni
in tebe ni, in tebe ni! —

○○○

F. SLAVIČEK:

SLEPAR.

To je bilo leta 1889. Krasen, poleten dan. Na petek smo obhajali praznik Marijinega vnebovzvetja. Že ob 8. je jelo solnce pripekati, da smo si pot brisali raz čelo, kajti na Istri je sredi polletja toplota, da iz kože srage curlajo.

Tri četrt na deset je. Polagoma se pripravljam, da jo pohitim v cerkev k službi božji, kajti mežnar je že skup odzvonil. Te baže ljudje so natančni v svojem poslovanju; je pa tudi potrebno, da se ne zamerijo na desno in levo in ako se hoče dobiti bira s skopico. Toda čuj, drdranje voza in peketanje konjskih kopit! Pogledam skoz okno in vidim, kako je eleganten gospod ravno skočil iz landaverja in odšel v župnišče, nakrat se tudi duri moje sobe odpro.

„Neki gospod čaka zdolej in bi rad s teboj govoril“, reče mati in odide. Jaz razmišljam, kaj neki išče ta gospod pri meni in to pred božjo službo, ko že ljudje baš čakajo. Odložim birt in grem doli. Poklonivši se se mi tujec predstavi rekoč: „Oprostite, gospod župnik, da Vas v takem času motim, a reč, katero imam za Vas, je nujna. Jaz sem zastopnik trdke cerkvenih izdelkov in mašne obleke. Ker pa vidim, da se Vam v cerkev mudi, bom pa potem prišel, vam stvar pojasnit.“ Meni je bilo to všeč in oba se napotiva v cerkev. Pripomnim, da mi je mož, sodil bi ga za 35, popolnoma imponiral s svojim nastopom v župnišču, pa še posebej v cerkvi. Klečal je celo mašo v klopi na desno altarja v prezbiteriju in se zadržal kakor drugi farani: pri evangeliju je vstal ter se pokrižal, kakor drugi farani; pri povzdigovanju je pokleknil ter se trikrat na prsi potrkal, kakor drugi farani; med pridigo je pa vedno v mene zrl, da še tako ne moji farani. Kdo bi ne zaupal takemu možu! Da bi bil to slepar, kdo bi si bil mislil! Niti v sanjah ne!

Po končani službi božji dobim gospoda v župnišču. Ga moram zvati tako, ker takrat še nisem znal, da je pustolovec. Takoj prične: „Dovolite, gospod župnik, da se odstraniva, ako Vam je po godu. Ne bi rad, da kdo drugi čuje, ker stvar je samo za Vas. Greva tedaj v zgornjo sobo in on začne: „Pred nekimi dnevi je prišla v skladišče naše trdke grofinja iz San

Bortula v Trstu. Zbrala si je krasno mašno opravo z naročilom, da jo moramo sami efektuirati in poslati gospodu župniku na Podgorje. To ste Vi, gospod. In meni je moj šef izročilo poveril, da Vam je osebno oddam; da sem to storil, si štejem v čast.“

Tako on. A jaz mu dem: „Izvolite mi povedati, kje pa je stvar, o kateri mi govorite?“ On odgovori: „Zaboj sem pustil na Kozini v magacinu, ker je od fakture še plačati 12 kron. Izvolite mi dati dve pismeni poli, eno kuverto in ta znesek. Za znesek Vam dam poverilo, da sem ga resnično prejel, v kuverto pa stavim denar, ki ga po mojem vzniku pošljem na načelnika postaje na Kozini. V dveh urah bo voznik zopet tukaj z zabojem. Hočete?“

Mislil sem, kaj, ko bi to bil kak lopov, za sigurno ima revolver pri sebi in ako se ustavljam, sem v smrtni nevarnosti! Grem, prinesem zahtevano in ga gledam, kako bo manipuliral. Storil je pa tako: najprej je napisal potrdilo, izročivši je meni. Potem napiše list za dvig zaboja. Sedaj pozor! Oblečen je bil v kratek sako z dvema žepoma pod rameni: kuverto je zalepil, ne da bi dal ali pridjal 12 kron = 6 gl. (takrat je bil še stari denar), nego 12 kron je stavil v drugi podramni žep — za dvig zaboja kuverto v drugi podramni žep. Burni glas v meni je zaupil: ga že imam. Na to greva doli v obednico. Tu se posloviva. Pri slovesu zagleda v kotu moj dežnik, in ker je hipoma jelo deževati, vzame ga in reče: „Prosim, gospod župnik, da smem vzeti vaš dežnik. Grem namreč na postajo, v desetih minutah se vrnem in vam ga donesem nazaj. Rekši zgine.“

Tesno mi je bilo pri srcu. Čakala sva z materjo eno uro, dve, tri ure, da pride ali agent ali voznik. Ne agenta, ne voznika ni bilo. Sedaj sem bil popolnoma na jasnem, da sem postal žrtev velikega sleparja.

„Nekdo trka“ pravi mati in gre odpirat. Kdo je bil na pragu? Moj prijatelj železniški nadpaznik. „Bog Vas sprimi, kaj Vas je dovedlo k meni?“ „Oprostite, reče gospod, imam važno zadevo. Ali ni bil danes pri vas en gospod, tak in tak?“ „Bil je,“ odgovorim. „Za koliko vas je stisnil?“ „Kako pa že vi to veste?“ „Jaz le ugibljem, ker taki ljudje so največji sleparji! Poslušajte, kaj je ta zvitorepec na naši progi učinil!“ „Govorite kaj!“ „Na celi črti, počenshi od Trsta do Podgorja, je naše čuvaje strašil, češ, da so malomarni v službi in da jih bo dal zapreti, da on je kontrolor od železnice!“ „No, odgovorim, ako je vas potegnil, ko vas je več, zakaj bi mene ne, ko sem sam! Ali pustimo šalo na stran!“ mu rečem. „Na vsak način velja, ptiča vjeti!“ „Pa kako?“ mi odgovori. „Kam je šel?“ Pri kapelici ga je videl sosedov Nace. Tam se je zavil, mesto da bi šel na štacijon, jo je mahnil proti Rukitoviču na postajo.“ „Kaj je imel v roki?“ „Fant mi je rekel, da dežnik?“ „Da, da, še moj dežnik mi je slepar odnesel in po vrhu še 12 kron! Naj bo, tiča moramo vjeti.“

Predno ga bo dohitel naš telegram, Bogve, kje bo on!“ Veste, reč je jako enostavna. Poskusiti je treba!“ „Bi že šlo!“

odvrne on, „ali telegram stane jako, ker tu bo treba na podrobno . . .“ „Nič, kar uradno! Veste, da je on uradno nadzoroval?“ „No vas umem, kar grem, da se ne zamudi. Da ste zdravi, na svidenje!“ „Bog daj, pogum velja in sreča junaška!“ odgovarjam za njim.

Vsedem se k pisalni mizi. Ni mi dala vest miru. Napisal sem ovadbo na c. k. sodišče v Koper in na c. k. sodišče v Pulj.

Že meseca oktobra tistega leta sva dobila poziv jaz in nadpaznik kot prič v neki sodnijski preiskavi. Ktera je bila ta preiskava, ni treba reči.

Preiskovalni sodnik je takoj zapisnik uredil in nama nakazal pričnine.

Še tisti oktober sem bil pozvan k sodišču v Pulj k sodnijski preiskavi. Ktera je bila ta preiskava, že vemo.

Ko se določenega dne na sodišču v Pulji izkažem s pozivom, mi de preiskovalni sodnik: „Ali je ta dežnik za durmi vaš?“ Odgovorim: „Da!“ ker sem ga poznal bolj kakor svoje zobe. Sodnik nadaljuje: „Pred vsem, da potem zapisnik uredim, je potreba, da vas s tem individuom konfrontiram in se obistinim, da je res on obtoženi goljuf. Izvolite, gospod župnik, iti z menoj v bolnišnico?“ „Da, gospod preiskovalni sodnik!“ Odideva.

Že na pragu bolnišnice ugledam starega znanca iz Podgorja. Kako se je izpremenil! Ruse so mu obrasle, počez z ruto prevezan tako, da so oči vrhu rute ven štrlele, upaden in premetajoč se na postelji. Dobro sem ga spoznal. Sodnik mi ga pokaže: „Ali je tisti pravi?“ „Da, gospod sodnik! Na to se vrneva v sodno pisarno. — Zapisnik je bil takoj urejen.

Sodnik mi izroči moj dežnik in de: „Še bote, gospod župnik, pozvani k porotni obravnavi v Rovinj, kamor bom jutri po orožniški eskorti delinkventa poslal.“ Odgovorim: „Me veseli, gospod sodnik, da se bo pravici zadoščalo,“ se poslovim in odidem. — Meseca januarja leta 1890 dobim od c. k. porotnega sodišča v Rovinju poziv, naj se dne 10. februarja istega leta legitimiram kot priča proti zatožencu N. N. Kdo je šel rajši, nego jaz!

Pridem dotičnega dne — burja je neusmiljeno brila oni dan — in vstopim v sobo, kamor so se shajale priče. Dolgo čakam, da na vrsto pridem. Prašam orožnika, kako kaj obravnava napreduje. Odgovori: „Slabo za priče, gospod, ker zatoženec in njegov zagovornik so dosedaj vse pričevanje pobili.“ Mislim si: „Da bi le jaz brzo notri bil!“

Naposled vendar. Vpelje me orožnik. Stopim v dvorano. Polno občinstva. Ob sodni mizi porotniki, sredi njih prezident. Na zatožni klopi slepar, ob strani mu zagovornik. Na katedru na drugi strani državni pravdnik. V sredi jaz. Pred menoj razpelo in sveči.

Prezident: „Ali je res, da je zatoženec N. N. bil pri vas 15. avgusta 1889?“ „Da, gospod prezident!“

Prezident: „Ali je res, da vam je pod pretvezo mašne oprave v zaboju odnesel 12 kron?“ „Da, gospod prezident!“
Prezident: „Ali je res, da vam je dežnik unesel?“ „Da, gospod prezident!“

Prezident: „Kako je vendar to, da je zatoženec pri vstopu v hotel v Pulju imel dva dežnika? Ako je imel dva dežnika, si ni mogel pri vas izposoditi še en dežnik?“

Odgovorim: „Gospod prezident! Človek pri meni ni imel nobenega dežnika. Na poti v Pulj je morebiti kupil še en dežnik, ne rečem, da ga je ukradel. To pa je storil, ker je hotel na ta način stvar zamešati.“

Prezident: „To je neverjetno, ker on reče, da je dva dežnika imel, toraj mu ni bilo treba še tretjega odnesti ali ukrasti!“
Jaz: „Resnica je, da je zatoženec moj dežnik odnesel, oziroma ukradel in da mi je 12 kron odnesel, oziroma ukradel. Na to sem jaz prisegel!“

Sedaj prične državni pravdnik zagovor, ugovarja zagovornika obtoženca in pojasni podrobneje afero z dežniki.

Potem, ker je ravno poldne, se obravnava prekine in odloži na popoldan. Popoldne je bil slepar za krivega spoznan in obsojen na 13 mesecev težke ječe in na triletno redarsko pašnjo.

Moderna umetnost.



Slikar: „Pojdi le, prijatelj, bližje in občuduj!“

Prijatelj: „Hm, najpoprej mi moraš povedati, ali tako slikati hočeš, ali-le tako malati znaš!“



Enakopravnost.



A: „Prosim te, kako vendar živi ta-le pisateljska dvojiica?“

B: „Čisto dobro! En dan piše on roman, ona pa kuha, drugi dan pa zopet kuha on, in ona piše v romanu nadaljevanje.“

Nekoliko priznanj o Vydrovi otroški moki.

Baur Frančišek, Hlásnice 46, Svojanov, 19./XI. 12: Pošljite mi poštno obratno 1 kg. Vaše izvrstne otroške moke. To je za deco najprimernejša hrana.

Berger Janez, pek, Teplice-Šanov, Hohenlohenstr. 15, 3./XII. 12: Z Vašo otroško moko smo popolnoma zadovoljni. Naša Libuša noče nič drugega papkati, Vaš izdelek ji neizmerno tekne.

lnž. **Brunclík Frančišek**, c. kr. profesor obrtne šole, Čtyři Dvory, Č. Budjejevice, 12./XI. 12: Blagovolite mi takoj poslati 4 kg. Vaše otroške moke, imamo samo še en



Marija Fialova.

zavoječek, torej si izračunite, da našemu princu bo kmalu zmanjkalo Vaše izborne moke. Da ne umrje lakote, morate ga takoj preskrbeti z Vašim neprecenljivim izdelkom. Drugega noče jesti, 1 kg. zadostuje zanj za en teden. Zato se Vam lepo priporoča, da se ga usmilite.

Čapková A., soproga mestnega zdravnika, Humpolec, 5./XII. 12: Z veseljem Vam naznanjam, da je naša Ivanka že od 6 tednov svojega življenja prikrmljevana z Vašo otroško moko, ki je njej vedno ugajala, tako da je eno leto stara tehtala 15 kg., vedno je bila zdrava in zadovoljna, kar najbolje izpričuje priložena slika.

Fiala J. V., c. kr. cestar, Krucemburk, 1./XI. 12: Naša mala hčerka je bila hranjena izključno le z Vašo otroško moko, zdaj je 16 mescev stara, jako bistroumna in živahna in je že v 9. mesecu shodila. Znovič Vam izrekam svojo iskreno zahvalo za Vaš izvrstni izdelek, ki ga tudi drugim toplo priporočim.



Zdenka Hofmanova.

Havelka M., mesar, St. Veit a./I. Triesting 368 na Sp. Avstrijskem, 10./XI: Usojam si Vam poslati podobico naše Vlastice in prosim, da jo uvrstite med Vaše drobne Vydrovčane. Fotografirana je v 7. mesecu in tehta 12 $\frac{1}{2}$ kg. V petem mesecu je tehtala 9 kg. 70 dkg. in jo od 6 tednov prikrmljujemo z Vašo otroško moko. V 10. tednu je imela dva zobka, ne da bi tega bili zapazili.

Hofman Frančišek, uradnik pri tvrdki Zlatník in Tlapák, Kraljičin Dvor ob Labi, 10./X. 12: V prilogi Vam pošiljam fotografijo svoje enajstmesečne hčerke, ki smo jo živili izključno z Vašo otroško moko. Dete je popolnoma



Ivanka Čapkova.



Vlastica Havelkova.



Janezek in Blaženka Jechovi.



Tonček Kukla.

zdravo, razvito in živahno. Ne že shodilo in smo ga zares veseli. Poskušali smo tudi z drugimi otroškimi mokami, a nobena se ni tako obnesla kakor ravno Vaša. Zato priporočim vsakemu Vašo izvrstno otroško moko, saj sem prepričan o njeni vrednosti.

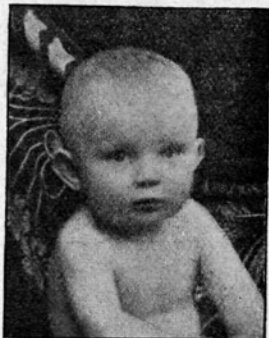
Horáková Anuša, soproga gosp. oskrbnika, Choltice, 19./XI. 12: Prosim uljudno, da mi bržkobrž pošljete 5 kg. Vaše otroške moke. Ponavljam svojo prošnjo, da pošljete moko takoj, kajti naše dete je bolno. Dokler je uživala Vašo moko, je bila vedno zdrava, kadar pa je ni dobila, je takoj zbolela. Torej le hitro!



Marica Jančarova.

Houčková Jožefa, soproga mlinarja, Zhoř pri Pacovu, 5./XII: Prosim, da mi poštno obratno pošljete 3 kg. Vaše otroške moke, kajti naša Marica je vsa bolna, ako je nima. Pojedla je že 16 kg. Vaša imenitna moka njej najbolje diši.

Jančar Em., konduker, Most, 2./XII. 12: Naznanjam Vam, da sem prepričan o izvrstnosti Vaše otroške moke ter jo smatram za najugodnejšo otroško hrano. Naša Marica je bolela za želodčnim katarom, tako da smo že dvomili, ali bo ostala pri življenju. Vaša moka pa jo je v 6 tednih popolnoma izlečila. Fotografirana je bila v 8. mescu. V 10 mescih je pojedla za K 60— Vaše mokice, ki je za njo najbolj priljubljena jed in pijača.



Arnošt Jäger.

Jech Franc., krojač, Nová Říše, Morava, 7./XII. 12: Pošiljam Vam fotografijo naših dvojčkov Janezka in Blaženke. Fotografirana sta v 4. mescu svoje starosti. Od drugega mesca ju prikrumujemo z Vašo izvrstno moko, ki jima, kakor kaže slika, izborna prija. Dozdaj nista bolela, zato Vašo moko vsakemu toplo priporočim. Blagovolite mi je zopet poslati 3 kg.

Jelínková Marija, soproga c. kr. kontrolorja v premogokopu, Březové Hory, 2./XII. 12: Za svoje zdravje in za svojo živahnost se ima naš 14 mesečni Jurček zahvaliti le Vaši neprekosni otroški moki. Poskušala sem tudi z drugimi mokami, a te niso mu ugajale. Živel Vaš izvrstni češki izdelek!

Jäger Gustav, Jílové u Podmoklí, 4./XII. 12: Pošiljam Vam sliko našega sinčka Arnošta; je 10 mescev star in od 3. mesca ga hranimo iz-



Jurček Jelínek.

ključno samo z Vašo otroško moko, ki mu zelo ugaja in jaz jo zato lahko vsakemu s prepričanjem priporočim.

Klíma Karol, ključavničar, Češke Budovice 874, 12./X. 12: Vaša otroška moka je res imenitna, za dojenčke ga ni boljšega živila.

Kopecký Jožef, učitelj, Vitějoves, Nemška Bela, 4./X. 12: Ko zdaj ne potrebujem več Vaše otroške moke, moram izpričati ob tej priliki, da je izvrstna za dojenčke, po-

sebeno takrat je zares nenadomestljiva, kadar otroku primanjkuje materinega mleka. Vaša otroška moka zasluži odkritosrčno spoštovanje.

Kukla Jožef, ključavničar, Hořovice, 2./XII. 12: Pošiljam Vam fotografijo našega drobnega Vydrovčana Tončka, ki uživa Vašo nedosežno dobro otroško moko od svojega rojstva. Zdaj je 7 mescev star in mokica mu neizrekljivo tekne. Želim vam veliko vspehov! Moko kupujem v Vaši trgovini pri g. B. Antonínu, trgovcu v Hořovicah.

Krátký Franc., poštni uslužbenec, Č. Kremže, 30./XI. 12: Blagovolite mi nemudoma poslati 3 kg. Vaše otroške moke, ki se je izvrstno obnesla.

Krejčí Janez, gostilničar, Makov pri Kunštátu, na Moravskem, 3./XII. 12: V prilogi pošiljam fotografijo svojega 13 mescev starega sinčka Jožefa, ki je bil od svoje nežne mladosti prirkmljevan le z Vašim imenitnim izdelkom in jaz sem jako zadovoljen z doseženim vspehom.

Kynčl Francíšek, cestar, Vysoke n. Jiz.: Tudi jaz si usojam poslati Vam fotografijo naše Boženke, kateri je tako ugodno zadišala Vaša izvrstna otroška moka. Od svojega rojstva je vedno bolehal, ko pa je začela uživati Vašo moko, je popolnoma zdrava. Vaš izdelek vsakemu iskreno priporočim.

Landová Ottilija, soproga delovodje, Olšany na žel. progi ces. Franca Jožefa, 8./X. 12: Vaša otroška moka je nam pošla, zato jo nam zopet pošljite brž ko brž, kajti našemu Davorinčku ueizmerno prija.

Linka Ognjeslav, črevljarski mojster, Misliv pri Olšanih, 25./IX. 12: Bodite tako uljudni in pošljite mi pošto obratno 1 kg. Vaše izvrstne otroške moke. Dozdaj sem jo kupoval pri g. Svobodi v Plznu, in zdaj nimam priložnosti, da se tja peljam. Danes je nam zmanjkalo moke, naš Venošek pa noče nič drugega papati kakor kašico iz Vaše moke. Prej sem poskušal tudi z drugimi priporočenimi mokami, a nobena mu ni bila toli po godu kakor ravno Vaša. O tem



Boženka Kynčlova.



Jožef Krejčí.



Ladiček Macek.



Franček Mlýnek.

ko. Zdaj je 10 mesev star, ima 8 zobkov, že govorička in pohaja okolo klopi. Niti pri zobkih ni bolehal, prav dobro spančka, zato Vašo moko lahko vsakemu priporočim. Prosim, da ga tudi uvrstite med Vydrovčane, za kar se Vam že zdaj zahvaljujem.

Nather Jožef, čevljar, Staré Město pri Buntalu, Šlezija, 6./XI. 12: Prosim uljudno, da mi



Karliček Olearčuk.



Anica Zatlukalova.

se lahko prepričate, ko Vam pošljem sliko tega majhnega Vydrovčana.

Müller Em., pooblaščen prodajalec naše otroške moke, Motyčín, 4./XI. 12: Pošiljam Vam sliko majhnega Ladička, sinčka g. **Vaclava Macka** iz Motyčina. Prikrmljevan je bil samo z Vašo otroško moko, ki mu je vselej ugajala. Zdaj šteje ravno 6 mesev svoje starosti in je jako živahen, da ž njim imamo veliko veselje.

Moučka Janez, kmet, Rajov, Zl. Koruna, 15./XI. 12: Z Vašo otroško moko smo zelo zadovoljni. Naš Ladiček od tistihmal, odkar jo uživa, je popolnoma zdrav.

Mlýnková Klotilda, poštarjeva soproga, Husovice, Mor., 1./XI.

12: Pošiljamo Vam podobico našega Frančka, ki ga od 8 dni prikrmujemo z Vašo otroško mo-



Blaženka Šipalova.

ke, ki naši ljubi hčerki neizmerno diši.

Neumann Jožef, čevljar, Vlkov, Josefov, 20./XI. 12: Vaša otroška moka se je izvrstno obnesla, zato Vam izrekam svojo prizrčno zahvalo.

Novák Fr., Petřvald, Šlezija, 9./VIII. 12: Pošljite mi poštno obratno Vašo otroško moko, kajti brez nje bi bilo slabo za našega otroka.

Olearčuk Peter, Sedlec pri Kutni Gori, 3./XII. 12: Pošiljam Vam našega malega Vydrovčana in prosim, da ga uvrstite med druge tovarše Vaša otroška moka mu je imenitno teknila. Fotografiran je v 8. mescu svoje starosti.

Otrađovec Ant., kmet, H. Borek, Milčín, 5./XII. 12: Prosim pošljite mi 1 kg. Vaše otroške moke in sicer nemudoma, kajti naš Jarošek noče spančkati, le po njej drhti.

Ott Ruđ., žel. uslužbenec, Hořenice 5, Jaroměr, 11./10. 12: Primanjkuje nam otroške moke, zato nam je pošljite zopet 3 kg, kajti naši Zdenički zelo ugaja. Zdaj jo hranimo samo z Vašo otroško moko in z mlekom, nič drugega ji ne diši. Je 5 mesev stara. Z Vašo otroško moko sem popolnoma zadovoljen, zato smatram kot svojo dolžnost, da se Vam tudi pismeno zahvalim.

Ort Jožef, c. k. višji nadzornik fin. straže, Zelená pri Eisenstrassu, 12./X. 12: Vaša otroška moka zelo ugaja naši mali hčerki, zato si je naročujem zopet 3 kg.

Pizova Rozalija, Krtele, Netolice, 20./XI. 12: Pošljite mi 3 kg. Vaše otroške moke, ki je naši Andulki povrnila zdravje, ko je 1/4 leta bolehalo za želodčnim katarom in le Vaša moka jo je

rešila smrti. Zdaj nam je zmanjkuje, zato prosim, da se ne obotavljate s pošiljavo.

Pretsch Alojzij, konduktar, Dunaj XIV./2. Therringgasse 22./I.—4./X. 12: Usojam si Vam hvaležno naznani, da Vaša otroška moka naši Liziki neizmerno tekne, zato mi je pošljite zopet 6 kg. Lizika je 6 mesecev stara, tehta 8 kg. in ima dva zobka. Dozdaj se ni bolehal, zato morem Vaše živilo vsakemu topla priporočiti.

Robek Anton, žel. uslužbenec, Vrbno nad Lesy, 20./X. 12: Usojam si Vam poslati podobico našega Vlastička, ki je 7 mesecev star in od 7 tedna je prikrmljevan z Vašo izvrstno otroško moko, brez katere ne more biti.

Kako mu gre v slast, lahko razvidite na priloženi sliki. Tehta 9½ kg.

Roždlová Ana, Unter-Maurach Walchsee, na Tirolskem, 4./XI. 12: Z Vašo otroško moko smo jako zadovoljni. Boljše in cenejše gotovo je ni na celem svetu.

Stejskal Jožef, učitelj, Voděhrady - Malá Skála, 4./XI. 12: Prosim Vas, da mi pošljete Vašo otroško moko, naš Milošek ne more brez nje živeti.

Šipal Jožef, ml., izolater, Hrobce, 23./IX. 12: S tem Vam pošiljam fotografijo naše ljubke Blaženke, ki jo od njenega rojstva, zaradi pomanjkanja materinega mleka, hranimo samo z Vašo otroško moko, in le temu izdelku se imamo zahvaliti, da je naš otrok ostal pri življenju. Vašo otroško moko sem si naročeval pri g. Rubešu v Rovdnici ob Labi. Blaženka je zdaj 16 mesecev stara, ima že vse zobke, sploh pa še ni bolehal. Zdaj pa se rada posladka z Vašo izborno „Vydrovko“. Zato lahko priporočim vsakemu Vašo otroško moko, Vašo žitno kavo in vse druge Vaše izdelke.

Štajgrova Ana, pekovka, Konic, Morava, 14./X. 12: Usojam si Vam poslati fotografijo svoje vnukinje **Zatlukal Anice**, ki je bila od 14 dni prihranjevana z Vašo izvrstno otroško moko, ki ji, kakor je razvidno po sliki, zelo ugaja. Zdaj je 10 mesecev stara, nikdar še ni zbolela in zdaj začena tudi že stopicati. Vaše izvrstne izdelke vsakemu topla priporočim. Obenem pa mi pošto obratno pošljite zopet 3 kg. Vaše otroške moke.

Štanglerová Bohuška, soproga rač. oficijala v Lazah v Šleziji, 24./IX: Posnemajoč druge tudi jaz se Vam rada pobaham z našo Maruško, ki v 11. mesecu tehta 10 kg. in ima 8 lepih zobkov.

Z otroško moko jo prikrmljujemo od 3. mesca. V[začetku je hudo bolehal za želodčnim in črevesnim katarjem, toda Vaša otroška moka je nanjo uplivala jako blagodejno, brez nje bi naša Maruška bila morebiti že v nebesih med angelčki. Vaša moka ji je zares pomagala in Maruška je zdaj prav živahen škratec. V vasi jo vsi radi imajo ter ž njo radi uganjajo šale.

Tischerjeva Terezija, soproga višj. kuharja, Trnovany pri Toplicah, Edmundstr. 533, 20./X. 12: Dovoljujem si Vam poslati fotografijo naše male Toničke, obenem pa sprejmite mojo prisrčno zahvalo za Vaš izvrstni izdelek. Naša mala hčerka je zdaj 11 mesecev stara, je že shodila ter ima 6 zobkov. Od prvega mesca smo jo hranili z Vašo moko. Vašo moko povsod rada priporočim.



Vlastiček Robek.



Maruška Štanglerova



Tonička Tischerjeva.

Francoska statistika.

„Národní Listy“ so prijavili sledeče poročilo:

„Francosko peštvo. Predsednik vojaškega odbora Reinach je ob burnem ploskanju in odobravanju predlagal v francoski zbornici, naj se pomnoži število rezervistov, potem pa je izpodbijal Jauresov predlog, naj se v Loiri in v Auvergne napravijo zbori, ki se morejo zoperstaviti tudi sovražniku. O tem predlogu se bo razpravljalo še dalje. V razpravi o vojnem zakonu je poslanec Reinach omenil, je na Francoskem vsako leto manj novorojenčkov, kar ima zelo važne posledice za vojaško moč države. Pred 10. leti je bilo novorojenih dečkov 494.000, dandanes pa jih je komaj 400.000 in to število se manjša vsak dan. L. 1904 je bilo za vojaščino zmožnih 238.000 mladenčev, zdaj pa jih je samo 215.000. Lahko se pričakuje, da bo l. 1927 samo 196.000 rekrutov, to pa pomeni, da je Francija izgubila l. 1909—48 polkov, l. 1912—94, l. 1921 izgubi jih 110, končno pa l. 1928 bo imela za 154 polkov manj. Francoska vlada predlaga pomnoženje rekrutov, a ministrstvo za notranje zadeve poroča, da se francosko prebivalstvo manjša.

Torej se je pred 10 leti rodilo na Francoskem 494.000 otrok. Denimo, da je bila polovica dečkov. Tedaj 247.000. Vsako leto umrje poprečno ena četrtnina novorojencev, potem-takem je umrlo 60.000. Izmed teh umrje navadno polovica otrok za katarom prebavilnih organov, torej 30.000. In vsi ti dečki bi v 10 letih dosegli lepo število 300.000 ter bili sposobni za obrambo domovine, ako bi Francija poznala — Vydrovo otroško moko! To je sicer le šala, toda tudi pri nas bi se takoj obrnilo vse na boljše, ko bi se o pravem času začelo prikrmovati otroke z otroško moko, to pa vselej: 1) ako zmanjkuje materine hrane, 2) preden se otrok navadi na gosto hrano in 3) če zbolí za drisko. Brez obotavljanja takoj!



LISTNICA UREDNIŠTVA



Naročila, reklamacije, pritožbe i. t. d., naj se pošiljajo naravnost na Vydrovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na gospo Žofko Kveder v Zagrebu, Pantovčak 1b, Hrvatsko.

Nadina: Prav žal mi je, da Vam ne morem narediti veselja in objaviti Vašo pesemco. Pošljite kaj „Vrtcu“ ali „Zvončku“, tam imajo radi take priproste stvari. — **Josip A.:** Vaših pesmi ne morem sprejeti. — **Planinski:** Eno od Vaših poetičnih prizvodov bom natisnila tu, da zbudim tudi v naših bralcih resnično sočustvo z Vašo nesrečno usodo. Micka v kratkem bo nevesta, Nekdaj meni bla je zvesta, A prevzel si mi jo ti! za vse moje žive dni. — Zakaj smi postala nezvesta? Zakaj si postala družga nevesta? Meni kar obstati ni, tako v srcu me teži. — Prej sva se srčno ljubila, Zakaj si me zdaj zapustila? A sedaj je pa vse preč, kar obstati mi ni — več. — **Hribar:** Ne, ne, Vaša lira doni še zelo hripavo. Bo treba drugih strun. — **Metoda:** „Plavbi boj“ oči uživanje kaže, da niste ustvarjeni za Pegaza, ki se piše, da bodele vedeli za drugič, z veliko začetno črko.

VESEBINA: KSAVER MEŠKO: Večer. — LORENC KUCHAR: Pri vapnici. — JANKO DRN: Pa takrat... — MICI L.: Odlomek iz jetnišnice. — J. B. NEZNAN: Zapuščen. — ZOFKA KVEDER: Smrt malega Jovana. — Dr. IVAN LAH: Ljubezem pozabljenih. — JOŠKO JAKŠE: Takrat. — ZOFKA KVEDROVA: O obleki. — IVO TROŠT: Zmota. — MARJA V.: Domotožje. — ANTON B.: Fantova pesem. — ANTON ŽUŽEK: Veš, da sem žalosten... — F. SLAVIČEK: Slepár. — Priloga: Stenski koledar in žepni zapisnik.

VERŠE ŠIMONA LOMNICKÉHO:

Dětská moučka.

V chudé chatě, v noční době,
matka chová choré robě,
v bolesti se na ně dívá,
po tichu mu smutně zpívá.

Hajej, dadej, malý broučku,
pro Vydrovu dětskou moučku
do městečka šel Tvůj tatí,
snad již se s ní záhy vrátí.

V tom již otec s vážnou tváří
vešel, máf kašičku vaří,
brouček jed, pak usnul sladce,
blaze bylo otci, matce.

□□□

Destinky.

Hodné jsou jejího jména
a slouží jí ku cti,
s nimi každý největšího
mísálka dnes uctí.

Kdo zkusí, ten je chválí:
„Toť jsou divy, divy!“
a čím déle jich požívá,
tím víc je jich chtivý.

Každé jiné zboží cizé
nezaslouží zmínky,
nebylo, nebude, není
v světě přes „Destinky“.

□□□

Ako iščete



vzrok sedanje draginje me-
sa, lahko se prepričate, da
pomanjkanje mesa popol-
noma nadomešča

Vydrov prídavek za juho.

Posíjíte na moj račun: (Blagovollite podčrtati naročene izdelke, da se izognemo pomotam.)

Kilogramy	Vrsta blaga	Cena		Skupaj	
		K	h	K	h
	„Vydrovke“ žilne kave	4	50		
	Otroške moka	2	40		
	Steklenico za 1 kg otroške moka	—	80		
	Juhinih konzerv, mešanih u posameznih porcijah	1	50		
	Juhinih konzerv: gobave, grahove, lečne, rezančne in rižave à 1/4 kg škatilja	1	50		
	Juhinoga prídavka 1/4 kg steklen.	1	60		
	Oblatov maslenih ákt. 50 kmò.	2	—		
	„Destin“ „40“	2	—		
	„Dezert“ „50“	3	—		
	Šumečih bombonov „Ambo“ ákt. 50 kmò.	2	—		
	„ „ „Ambo“ ákt. 40 kmò.	2	—		
	„ „ „s sladrom“ ákt. 50 kmò.	2	—		
	„ „ „Bene“ ákt. 25 kmò.	1	—		
	Buhtina, steklenica 1/4 kg	1	—		
	Borčice franc. (mlete) 1/2 kg stekl.	1	—		
	„ kremž. (zrna) „ „	1	—		
	„Julepa“				
	Skupaj . . .				

„Vydrovko“ pošiljamo popolnoma posebej in vedno franko. Ostale izdelke pošiljamo franko le, ako presega račun K 6.— „Julep“ pošiljamo le po železnici, vedno netrunkovano.



Cenik:

Vydrova žitna kava posлана posebej v platenih vrećicah, poštнne prosta 5 kg. K	4-50
Otroška moka v zavitkih 1 kg.	2-40
Juhine konzerve (grahova, gobova, iečna, riževa in rezančna) v škatlji s 25 porcijami	1-50
Juhin prídadek, stekl. 1/4 kg.	1-60
Šumeči bonboni »Ambo« ali »s sidrom« 50 kmd.	2-—
Sadni bonbon »Bene«, 25 kmd.	1-—
Oblati »Dezert delikat« zavitek s 50 komadi	3-—
Oblati »Destin«, zavitek s 40 kmd.	2-—
Masleni oblati, zavitek s 25 kmd.	2-—
Buhtlin« v 1/4 kilogr. stekleničicah	1-—
Gorčica po franc. in kremžkem načinu po 1/2 kg. po	1-—
»Julep«, jabolčni 1/4 l. steklenica	—40
višnjevi in vinski.	—60

Pošiljatev v znesku K 6.— (izvzemši »Vydrovke« in Julepa) pošiljamo franko.

Vydrova tovarna hranil, Praga VIII.

Izdaja in za uredništvo odgovarja založnik F. Vydra, Praga VIII. — Tiska B. Holinka, Praga VIII.



Ta list se ne more pošiljati kot tiskovina. Blagovolite prilepiti vedno znamko za

5 vinarjev.

Naročnik:

Ime:

Stan:

Kraj:

Pošta:

Železniška postaja:

Datum:

Naznanilo:

Vydrova tovarna hranil

Praga VIII.

(poštni urađ Praga 22)